

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

Corporate Social responsibility (CSR) en belastingoptimalisatie

Lore Evers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting
accountancy, financiering en fiscaliteit

PROMOTOR :

Prof. dr. Sigrid VANDEMAELE

BEGELEIDER :

De heer Seppe CROONEN

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

Corporate Social responsibility (CSR) en belastingoptimalisatie

Lore Evers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting
accountancy, financiering en fiscaliteit

PROMOTOR :

Prof. dr. Sigrid VANDEMAELE

BEGELEIDER :

De heer Seppe CROONEN

Woord vooraf

Als sluitstuk van mijn opleiding Handelswetenschappen met afstudeerrichting, accountancy, fiscaliteit en financiering aan de UHasselt koos ik ervoor om met mijn thesis een antwoord te bedenken op de vraag: "Zijn sociaal verantwoorde bedrijven meer of minder geneigd om belastingen te ontwijken?"

Deze masterproef kwam tot stand door middel van kwantitatief onderzoek. Niettegenstaande het onderzoek niet altijd vlekkeloos verliep, was het schrijven van deze masterproef wel een zeer leerzaam traject, waaraan ik met veel enthousiasme heb gewerkt. Ik kon gedurende deze periode steeds rekeningen op de steun van mijn omgeving en wil dit voorwoord daarom ook benutten om de volgende personen te bedanken.

Allereerst mijn promotor prof. dr. Sigrid Vandemaele en mijn begeleider de heer Seppe Croonen voor de begeleiding, adviezen en feedback gedurende mijn masterproef.

Daarnaast ook mijn medestudenten, familie en vrienden voor hun steun doorheen mijn studie.

Tot slot zou ik ook graag de UHasselt bedanken voor de terbeschikkingstelling van hun infrastructuur.

Lore Evers

Diepenbeek, mei 2024

Inhoudsopgave

Woord vooraf	
Inhoudsopgave	
Samenvatting	
Inleiding.....	1
Literatuurstudie	4
1 Belastingontwijking	4
1.1 Definitie.....	4
1.2 Motieven belastingontwijking.....	4
2 Corporate Social Responsibility	6
2.1 Definitie.....	6
2.2 Motieven implementatie CSR.....	6
2.3 Impact op maatschappij en milieu	7
3 ESG-Score.....	9
3.1 Definitie.....	9
4 Relatie CSR en ESG	11
5 Relatie CSR en belastingontwijking	13
5.1 Verklaring positieve relatie tussen CSR en belastingontwijking	13
5.1.1 Positieve relatie tussen CSR en belastingontwijking uit voorgaand onderzoek	13
5.2 Verklaring negatieve relatie tussen CSR en belastingontwijking	15
5.2.1 Negatieve relatie tussen CSR en belastingontwijking uit voorgaand onderzoek.....	15
5.3 Conclusie voorgaand onderzoek	17
6 Methodologie	19
6.1 Databeschrijving	19
6.2 Tijdsperiode.....	19
6.3 Variabelen	19
6.3.1 Afhankelijke variabele.....	19
6.3.2 Onafhankelijke variabelen	20
6.3.3 Controle variabelen	22
6.4 Steekproef.....	24
7 Empirisch onderzoek.....	26
7.1 Discriptieve analyse.....	26
7.2 Correlatieanalyse	27
7.3 Regressieanalyse.....	28
8 Discussie	30

9	Conclusie	32
9.1	<i>Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek</i>	32
10	Bibliografie	34
11	Bijlagen	40
11.1	<i>SPSS output.....</i>	40
11.1.1	Discriptieve analyse.....	40
11.1.2	Correlatiematrix	44
11.1.3	Regressieanalyse	45

Samenvatting

Doel

Zowel Corporate Social Responsibility als belastingontwijking zijn frequent onderzochte onderwerpen in eerdere studies (Du & Li, 2023; Hoi et al., 2013; López-González et al., 2019; Sikka, 2010; Landry et al., 2013; Preuss, 2010; Huseynov & Klamm, 2012). Belastingontwijking is de keuze voor de minst belaste weg waardoor de belastingdruk wordt verminderd, zonder dat er sprake is van een schending van de wettelijke verplichting om belastingen te betalen (Delanote, 2004). Corporate Social Responsibility, of kortweg CSR, kan in een notendop samengevat worden als de verantwoordelijkheid die een organisatie neemt in het kader van beslissingen en handelingen die milieu en maatschappij beïnvloeden (MVO Vlaanderen, 2021). In een continu veranderende economie, waar duurzaamheid steeds meer centraal staat, wordt de relatie tussen beide praktijken een steeds belangrijker gegeven. Ondanks de groeiende aandacht voor CSR en duurzaamheid, blijft belastingontwijking een terugkerend probleem. Bedrijven worden namelijk geconfronteerd met een dilemma: enerzijds willen ze zich inzetten voor CSR-initiatieven, anderzijds willen ze de belastingkosten minimaliseren. Deze paradox kan leiden tot een gevaarlijke spiraal, met negatieve gevolgen voor de maatschappij (Sikka, 2010; Hasseldine en Morris, 2013; Sikka, 2013). Belastingontwijking heeft niet enkel gevolgen voor de maatschappij, maar ook voor de bedrijven zelf. Wanneer een bedrijf belastingen ontwijkt, kan dit gedrag de oprechtheid van het maatschappelijk verantwoord ondernemen in vraag stellen (Huseynov & Klamm, 2012). Volgens Kiesewetter en Manthey (2017) kan belastingontwijking ook leiden tot een slechtere reputatie van het bedrijf in kwestie. Deze contradictoire trends roepen dan ook vragen op omtrent de oprechtheid van de implementatie van CSR-initiatieven door bedrijven. Daarnaast wijst het onderzoek van Davis et al. (2015) op uiteenlopende resultaten met betrekking tot de relatie tussen Corporate Social Responsibility (CSR) en belastingontwijking. Zo zijn er in de literatuur onderzoeken die een positieve relatie vinden, maar eveneens onderzoeken die resulteren in een negatieve relatie tussen beide. Deze resultaten kunnen volgens Davis et al. (2015) bovendien nog variëren afhankelijk van de verschillende steekproeven in diverse landen.

Door de diverse bevindingen omtrent de relatie tussen CSR en belastingontwijking en het gebrek aan specifiek bewijs voor Belgische bedrijven, is de algemene onderzoeksdoelstelling van deze masterproef het aanpakken van de huidige beperkingen in de wetenschappelijke literatuur en een antwoord bieden op de onderzoeksvraag: "Zijn sociaal verantwoorde bedrijven meer of minder geneigd om belastingen te ontwijken?".

Methodologie

Om een antwoord te kunnen bieden op deze onderzoeksvraag is er gebruikgemaakt van een kwantitatieve onderzoeksmethode, namelijk een meervoudige regressie-analyse. De data zijn verzameld via de LSEG- en de Belfirst databanken. In dit onderzoek is data van de periode 2019 t.e.m. 2023 geraadpleegd. Hierbij is telkens het meest recente boekjaar met de benodigde gegevens gebruikt.

De steekproef bestaat uit 36 niet-financiële Belgische beursgenoteerde bedrijven. Om tot een resultaat te komen is de meervoudige regressie-analyse uitgevoerd in SPSS, waarbij de CSR-initiatieven gemeten worden aan de hand van de ESG-score van het bedrijf en de afzonderlijke pijlers hiervan (milieupijler, sociale pijler en governance pijler). Waarna de ESG-score (inclusief de afzonderlijke pijlers) is gebruikt als onafhankelijke variabele in het model. Belastingontwijking daarentegen is gemeten aan de hand van de effectieve belastingsvoet van het bedrijf (ETR). De ETR is opgenomen als afhankelijke variabele in het model. Er zijn ook meerdere controlevariabelen in dit model opgenomen om verschillende invloeden op de ETR te beheersen. De controle variabelen zijn determinanten die in de bestaande literatuur als bepalende factoren van belastingontwijking worden beschouwd. De controlevariabelen in dit onderzoek bestaan uit bedrijfsgrootte (SIZE), leverage (LEV), rendement op activa (ROA) en rendement op eigen vermogen (ROE).

Resultaten

De meervoudige regressieanalyse in SPSS toont geen significante relatie tussen de effectieve belastingsvoet en de ESG-score van een bedrijf. Dit suggereert dat het aantal CSR-initiatieven niet meteen gelinkt is aan de mate van belastingontwijking van de onderzochte bedrijven.

Voor dit resultaat zijn er verschillende verklaringen. Allereerst kan het zijn dat de nulhypothese correct is en dat er wel degelijk geen relatie bestaat tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen. Daarnaast is het mogelijk dat het onderzoek onvoldoende bewijs levert om de alternatieve hypothesen te ondersteunen. Deze tweede mogelijkheid wordt een type II-fout genoemd. Deze type II-fout kan veroorzaakt worden door de volgende zaken (Visentin et al., 2019):

- De 'echte' grootte van het effect tussen de variabelen kan te klein zijn;
- De variatie in de groepen kan te groot zijn;
- De steekproefgrootte kan te klein zijn.

Toch zijn er enkele interessante observaties met betrekking tot bepaalde individuele variabelen. Zo bestaat er een significante negatieve relatie tussen de ETR van een bedrijf en de environmental ESG-score (milieu pijler). Dit betekent dat bedrijven met een hogere environmental ESG-score, meer geneigd zijn tot belastingontwijking en vice versa.

Daarnaast is er ook een significante negatieve relatie gevonden tussen de ETR en de ROE van een bedrijf. Dit kan op de volgende manier geïnterpreteerd worden: Hoe hoger het rendement op het eigen vermogen, hoe meer bedrijven geneigd zijn om aan belastingontwijking te doen.

Waarde van het onderzoek

Deze masterproef draagt op verschillende manieren bij aan de literatuur. Ten eerste verwerft het inzicht in de complexe relatie tussen CSR en belastingoptimalisatie in een Belgische context. Voor zover de auteur op de hoogte is, zijn er geen gelijkaardige onderzoeken, die deze relatie in een Belgische context beschrijven. Vervolgens draagt het onderzoek bij aan het debat omtrent de oprechtheid van de implicatie van CSR-initiatieven, door te testen of de acties en uitspraken van bedrijven wel degelijk op één lijn liggen.

Maar ook in de praktijk biedt dit onderzoek tips voor professionals, waardoor zij hun CSR-initiatieven beter op hun belastingstrategieën kunnen afstemmen. Dit kan hen helpen om beter geïnformeerde beslissingen te nemen die zowel hun maatschappelijke verantwoordelijkheid als hun financiële prestaties ondersteunen.

De resultaten van dit onderzoek kunnen eveneens beleidsmakers voorzien van empirisch bewijs dat helpt bij het formuleren van een beleid dat zowel CSR bevordert als belastingontwijking tegengaat. Dit kan bijdragen aan een eerlijker en transparanter belastingstelsel.

Beperkingen

Een belangrijke beperking van dit onderzoek is de kleine steekproefgrootte, wat de representativiteit van de resultaten beperkt. Dit werd vastgesteld aan de hand van de hypergeometrische verdeling (Morris, z.d.). Volgens deze verdeling zou de minimale steekproefgrootte gelijk moeten zijn aan 109 bedrijven. Echter heeft dit onderzoek maar gegevens kunnen verzamelen van 36 bedrijven. Dit kleine aantal was het gevolg van het gebrek aan ESG-scores van Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven. Bovendien werd belastingontwijking gemeten aan de hand van de ETR (effectieve belastingvoet). Deze ETR kan beïnvloed worden door waardeverminderingen en/of voorzieningen voor onvoorziene uitgaven (Parmentier, 2018). Verder is er in dit onderzoek telkens maar rekening gehouden met de gegevens van 1 boekjaar gedurende een periode van 2019-2023, namelijk het meest recent beschikbare exemplaar van de jaarrekening. Waardoor het niet mogelijk was om de evolutie van de relatie tussen CSR en belastingontwijking over de tijd te onderzoeken. Tot slot zijn enkel niet-financiële ondernemingen en beursgenoteerde bedrijven opgenomen in dit onderzoek.

Inleiding

Belastingontwijking is de keuze voor de minst belaste weg waardoor de belastingdruk wordt verminderd, zonder dat er sprake is van een schending van de wettelijke verplichting om belastingen te betalen (Delanote, 2004). Wanneer men belastingontwijking op de juiste manier toepast, worden de inkomsten na belasting en de kasstroom van een bedrijf verhoogd (Austin & Wilson, 2017). Er wordt verwacht dat dit in het belang is van de aandeelhouders van dat bedrijf (Rego & Wilson, 2012). Belastingontwijking kwam de afgelopen jaren sterk in beeld, niet enkel in academische en politieke debatten (Huseynov et al., 2017), maar ook bij het bredere publiek, dankzij de onthullingen van de Panama Papers door de internationale media. Hierin kwamen belastingontwijkende praktijken van verschillende internationale bedrijven aan het licht, waarbij er geen rekening werd gehouden met de belastingmoraal (Chohan, 2016). Volgens de Europese Commissie wordt er door de belastingontwijkende praktijken van multinationals elk jaar ongeveer 1000 miljard euro aan inkomsten misgelopen voor al de lidstaten van de Europese Unie (Makni et al., 2019). Het betalen van belastingen door bedrijven heeft echter een grote maatschappelijke waarde (Wahab et al., 2022). Belastingen worden immers door de overheid gebruikt voor onderwijs, gezondheidszorg, staatsveiligheid, infrastructuur en diverse openbare diensten (Bouaziz, 2022). Daarom wordt belastingbetaling beschouwd als onderdeel van maatschappelijk verantwoord ondernemen (CSR) (Muller & Kolk, 2015).

Corporate Social Responsibility, of kortweg CSR, kan in een notendop samengevat worden als de verantwoordelijkheid die een organisatie neemt in het kader van beslissingen en handelingen die milieu en maatschappij beïnvloeden (MVO Vlaanderen, 2021). Binnen deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat organisaties open en ethisch handelen, zoals beschreven in ISO 26000. Bedrijven dienen hierbij in hun activiteiten en kernstrategie rekening te houden met mensenrechten, consumentenbelangen en sociale-, ethische- en milieukwesties. Dit alles gebeurt in nauwe samenwerking met hun stakeholders, met niet enkel als doel een gedeelde waarde te creëren voor alle belanghebbenden, maar eveneens het verminderen en voorkomen van eventuele negatieve effecten (MVO Vlaanderen, 2021).

Ondanks de groeiende aandacht voor CSR en duurzaamheid, blijft belastingontwijking een terugkerend probleem. Bedrijven worden geconfronteerd met een dilemma: enerzijds willen ze zich inzetten voor CSR-initiatieven, anderzijds willen ze de belastingkosten minimaliseren. Deze paradox kan leiden tot een gevaarlijke spiraal, met negatieve gevolgen voor de maatschappij (Sikka, 2010; Hasseldine en Morris, 2013; Sikka, 2013). Belastingontwijking heeft niet enkel gevolgen voor de maatschappij, maar ook voor de bedrijven zelf. Wanneer een bedrijf belastingen ontwijkt, kan dit gedrag de oprechtheid van het maatschappelijk verantwoord ondernemen in vraag stellen (Huseynov & Klamm, 2012). Volgens Kiesewetter en Manthey (2017) kan belastingontwijking ook leiden tot een slechtere reputatie van het bedrijf in kwestie. Deze contradictoire trends roepen dan ook vragen op omtrent de oprechtheid van de implicatie van CSR-initiatieven door bedrijven. Sinds enkele jaren worden de CSR-initiatieven die bedrijven ondernemen, vertaald in de ESG-normen (Wahab et al.,

2022). Daarom is de ESG-score (i.e duurzaamheidsscore) een geschikte maatstaf om de relatie tussen CSR en belastingontwijking te testen.

De relatie tussen Corporate Social Responsibility en belastingontwijking is al eerder onderzocht in andere studies (Du & Li, 2023; Hoi et al., 2013; López-González et al., 2019; Sikka, 2010; Landry et al., 2013; Preuss, 2010; Huseynov & Klamm, 2012). Uit het onderzoek van Davis et al. (2015) blijkt dat er gemengde resultaten bestaan over de relatie tussen CSR en belastingontwijking. Vandaag de dag zijn er in de literatuur twee theorieën terug te vinden die de relatie tussen belastingontwijking en CSR beschrijven. Het betreft de Corporate Culture Theory en de Risk Management Theory (Du & Li, 2023).

Eerst en vooral de Corporate Culture Theory. Deze theorie stelt dat bedrijven handelingen moeten stellen die analoog zijn met hun gedachtegoed van 'juist gedrag' waardoor ze geen schade mogen berokkenen aan de ontwikkeling van de samenleving (Kreps, 1996, geciteerd in Du & Li, 2023 ; Hermalin, 2001, geciteerd in Du & Li, 2023). Bovendien moeten bedrijven die zich maatschappelijk verantwoord gedragen, de nadelige effecten van belastingontwijking op milieu en maatschappij minimaliseren volgens deze theorie. Het brede publiek beschouwt bedrijven die belastingontwijkende praktijken ondernemen als onethisch en sociaal onverantwoord (Erle, 2008). Volgens de 'Corporate Culture Theory' zouden bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen dus een terughoudende houding moeten aannemen ten aanzien van belastingontwijking. Dit impliceert dus een negatieve relatie tussen belastingontwijking en bedrijven die zich inzetten voor CSR-initiatieven (Hoi et al., 2013).

De tweede theorie die aangehaald kan worden betreffende de relatie tussen CSR en belastingontwijking is de 'Risk Management Theory'. Volgens deze theorie implementeren bedrijven doelbewust CSR-initiatieven om op deze manier hun reputatieschade, die te wijten is aan belastingontwijking, binnen te perken te houden. Bijgevolg stelt deze theorie dat er een positieve relatie moet bestaan tussen CSR en belastingontwijking. (Landry et al., 2013; Preuss, 2010).

Bovendien wordt in het onderzoek van Davis et al. (2015) aangehaald dat deze resultaten kunnen verschillen omwille van de verschillende steekproeven in verscheidene landen. Daarenboven benadrukt het onderzoek van Davis et al. (2015) de noodzaak van meer regionaal specifiek onderzoek. Zo richt het merendeel van de bestaande onderzoeken zich op bedrijven in landen zoals de Verenigde Staten (Preuss, 2010; Davis et al., 2015; Hoi et al., 2013), Canada (Landry et al., 2013; Zeng, 2016) en andere grote economieën. Er is echter weinig specifiek bewijs voor de situatie in België. Gezien de unieke economische, juridische en culturele context van België, is het belangrijk om te onderzoeken hoe Belgische bedrijven omgaan met CSR en belastingontwijking.

Ook richten veel studies zich op nominale belastingtarieven van een bedrijf, terwijl de effectieve belastingvoet (het werkelijke percentage van de winst dat wordt belast) een nauwkeuriger beeld geeft van de belastingdruk die bedrijven ervaren (Lanis & Richardson, 2012). Onderzoek naar de relatie tussen de effectieve belastingvoet en CSR-initiatieven kan nieuwe inzichten bieden.

Het doel van dit onderzoek is om te begrijpen in welke mate CSR-initiatieven van bedrijven in België worden beïnvloed door belastingontwijking. Door de verschillende bevindingen en het gebrek aan bewijs voor Belgische bedrijven luidt de onderzoeksvraag als volgt: "Zijn sociaal verantwoordelijke bedrijven meer of minder geneigd om belastingen te ontwijken?" Deze relatie wordt gemeten aan de hand van de effectieve belastingvoet van een bedrijf en de ESG-score van dat bedrijf. Hoewel de ESG-score doorgaans als één geheel wordt beschouwd, wordt de relatie tussen de individuele pijlers (milieu, sociaal, governance) slechts beperkt onderzocht in verband met belastingontwijking. Elk van deze pijlers kan anders worden beïnvloed door belastingstrategieën. Het onderzoek van Landry et al. (2013) roept bovendien ook op om de verschillende dimensies van CSR apart te onderzoeken in de relatie tot belastingontwijking. Om meer diepgang te brengen in dit onderzoek worden de drie bouwstenen van de ESG-score eveneens apart getest (Friede et al., 2015).

Door de resultaten te vergelijken met eerder onderzoek in andere landen, kan dit onderzoek inzicht bieden in de verschillen en overeenkomsten tussen België en andere regio's. Dit helpt bij het identificeren van universele patronen versus land-specifieke dynamieken. Vervolgens draagt het onderzoek bij aan het debat omtrent de oprechtheid van de implicatie van CSR-initiatieven door te testen of de acties en uitspraken van bedrijven wel degelijk op één lijn liggen. De resultaten van dit onderzoek kunnen eveneens beleidsmakers voorzien van empirisch bewijs dat helpt bij het formuleren van een beleid dat zowel CSR bevordert als belastingontwijking tegengaat. Dit kan bijdragen aan een eerlijker en transparanter belastingstelsel. Tot slot kunnen bedrijven inzicht krijgen in de voordelen en nadelen van verschillende benaderingen van CSR en belastingplanning. Dit kan hen helpen om beter geïnformeerde beslissingen te nemen die zowel hun maatschappelijke verantwoordelijkheid als hun financiële prestaties ondersteunen.

Literatuurstudie

In dit hoofdstuk worden de begrippen belastingontwijking, CSR en ESG nader toegelicht. Allereerst worden de begrippen verklaard aan de hand van definities. Vervolgens wordt ingegaan op de bestaande literatuur omtrent deze onderwerpen. Tot slot worden de onderlinge relaties tussen deze concepten besproken.

1 Belastingontwijking

1.1 Definitie

Zoals eerder aangegeven is belastingontwijking de keuze voor de minst belaste weg waardoor de belastingdruk wordt verminderd, zonder dat er sprake is van een schending van de wettelijke verplichting om belastingen te betalen (Delanote, 2004).

Echter dient het verschil tussen belastingontwijking en belastingontduiking benadrukt te worden, aangezien hier nog vaak verwarring over bestaat. Belastingontduiking is een illegale vorm van handelen om belastingen te verminderen en wordt in de praktijk fiscale fraude genoemd (Brees, 2009). Dit feit is strafrechtelijk sanctioneerbaar. Er zijn echter twee voorwaarden die voldaan moeten zijn om te spreken van belastingontduiking, namelijk een materieel en een intentioneel element. Met het materiële element wordt een inbreuk op de wet bedoeld. Met het intentioneel element wordt de intentie van het ontsnappen aan de belasting bedoeld (Delanote, 2004).

Het essentiële verschil tussen belastingontduiking en -ontwijking, is het ontbreken van het materiële element bij belastingontwijking. Hier is namelijk geen sprake van een inbreuk op de fiscale wetten. Het intentioneel element is echter wel bij beide aanwezig, aangezien beide de intentie hebben om aan de belasting te ontsnappen (Faes, 2008).

Om echter te weten of er sprake is van een legale of illegale handeling, kan er in België beroep gedaan worden op het Brepols doctrine. Deze doctrine houdt in dat de belastingplichtige de weg van de minste weerstand mag kiezen, ook al is dit niet meteen de meest voor de hand liggende weg (Anthonissen, 2010).

1.2 Motieven belastingontwijking

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de voornaamste voor- en nadelen die verbonden zijn aan belastingontwijkende praktijken. Er wordt hierbij een kort overzicht gegeven van wat er reeds bekend is in de literatuur.

Een van de voornaamste voordelen van belastingontwijking is het feit dat er kosten bespaard worden binnen het bedrijf en dat hierdoor de rijkdom van de aandeelhouders wordt verhoogd (Robinson et al., 2010). Dit leidt tot bredere investeringsmogelijkheden voor het bedrijf, wat kan resulteren in een

hogere bedrijfswaarde. De inkomsten na belasting en de kasstroom van een bedrijf worden namelijk verhoogd (Austin & Wilson, 2017). Ook de rijkdom van de aandeelhouders verhoogt, gezien zij meer dividenden kunnen ontvangen en er een stijging is van de waarde van de aandelen (Annuar et al., 2014).

Naast deze voordelen zijn er echter ook nadelen verbonden aan het ontwijken van belastingen. Uit een andere studie bleek dat bedrijven die belastingen ontwijken als sociaal onverantwoordelijk gezien kunnen worden (Erle, 2008). Dit komt omdat het grote publiek dan ziet dat de onderneming niet meer bijdraagt aan het economisch welzijn van de maatschappij (Christensen & Murphy, 2004). Een ernstig gevolg hiervan is dus het gegeven dat het bedrijf door het ontwijken van belastingen zijn organisatorische legitimiteit verliest, wat een bedreiging kan vormen voor het verdere voortbestaan van de onderneming (Annuar et al., 2014). Belastingontwijking leidt dus tot een slechtere reputatie van het bedrijf in kwestie (Kiesewetter & Manthey, 2017).

2 Corporate Social Responsibility

2.1 Definitie

Welke verantwoordelijkheden hebben bedrijven om een positieve contributie te leveren aan de maatschappij? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat bedrijven deze verantwoordelijkheden zwaarder laten meewegen in hun besluitvormingsproces? Dit zijn vragen die de econoom Howard R. Bowen 70 jaar geleden al bezighielden en die vandaag nog steeds relevant zijn. De term Corporate Social Responsibility, of in het Nederlands: Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), werd voor het eerst aangehaald in 1950 door Howard R. Bowen in zijn boek "Social Responsibilities of the businessmen" (Beal, 2014).

De afgelopen 70 jaar zijn er verschillende pogingen gedaan om CSR te definiëren, maar tot op heden bestaat er geen eenduidige definitie van dit begrip (Okoye, 2009). Dahlsrud (2006) heeft een analyse uitgevoerd op 37 verschillende definities. Hij concludeerde dat er steeds verwezen wordt naar 5 verschillende dimensies: het sociale aspect, het economische aspect, het ecologische aspect, de stakeholders en een vrijwillige basis. Op basis hiervan definieerde hij CSR als een concept waarbij bedrijven op vrijwillige basis sociale en ecologische kwesties integreren in hun bedrijfsvoering en in hun interactie met hun stakeholders (Dahlsrud, 2006).

De definitie die het meest gebruik wordt in de academische literatuur is degene die geformuleerd is door de Europese Commissie in 2001. Deze definitie bevat eveneens de vijf dimensies. De Commissie definieert CSR als de verantwoordelijkheid van bedrijven voor het effect dat ze hebben op de maatschappij. Er is hierbij een naleving vereist van de toepasselijke wetgeving en van de collectieve overeenkomsten tussen sociale partners. Wanneer bedrijven maximaal hun sociale verantwoordelijkheid nemen, wordt er verwacht dat ze een proces starten in samenwerking met hun stakeholders waar sociale, milieu-, ethische, mensenrechten- en consumentenbelangen ten volle worden geïntegreerd in de bedrijfsactiviteiten en kernstrategie van het bedrijf. Dit gebeurt met het doel om de creatie van een gedeelde waarde voor de eigenaars/aandeelhouders, andere belanghebbenden en de maatschappij in zijn geheel te maximaliseren. Dit proces dient ook om eventuele nadelige effecten te identificeren, te voorkomen en te verminderen. De complexiteit van dit proces is afhankelijk van verschillende elementen. Er kan hierbij gedacht worden aan de grootte van de onderneming maar ook aan de aard van haar bedrijfsactiviteiten. Om de 'shared-value', of gedeelde waarde, te maximaliseren is het de bedoeling dat bedrijven op lange termijn MVO strategisch gaan implementeren. Op deze manier kan worden nagegaan welke mogelijkheden er bestaan om innovatieve producten, diensten en bedrijfsmodellen te ontwikkelen, die bijdragen aan het maatschappelijk welzijn en leiden tot kwalitatief betere en productievere banen (Europese Commissie, z.d.).

2.2 Motieven implementatie CSR

Zoals reeds is aangehaald in de probleemstelling is CSR niet alleen van belang voor de onderneming zelf, maar ook voor de economie en de maatschappij. Vandaag is CSR een noodzaak geworden voor

ondernemingen, wat tal van voordelen met zich meebrengt in verschillende aspecten, zoals bijvoorbeeld voordelen in risicobeheersing, kostenbesparing, klantenrelaties, personeelsbeleid, flexibiliteit en innovatie. Ook voor de economie is MVO steeds belangrijker geworden. Zo bevordert het een duurzame ontwikkeling, waar voorzien kan worden in de behoeften van de huidige generatie, zonder teniet te doen aan de mogelijkheden van de toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien. Verder is MVO van belang voor de gehele maatschappij. Het biedt een heel aantal waarden waarop een meer inclusieve maatschappij kan voortbouwen (MVO Vlaanderen, 2021).

2.3 Impact op maatschappij en milieu

Wanneer we het hebben over de impact van bedrijven op de maatschappij en op het milieu, dan zijn de drie P's of de 'Triple Bottom Line' een vaak gebruikt concept om dit toe te lichten. Dit concept werd geïntroduceerd door John Elkington (Elkington, 1994). Dit concept kan gebruikt worden als maatstaf door bedrijven om hun CSR-beleid te bepalen (Joncker, 2023).

Deze drie P's staan voor People, Planet en Profit. Dit moet men interpreteren als volgt: Het is heel belangrijk dat organisaties wel degelijk winst maken. Indien bedrijven niet meer in staat zijn om winst te maken, dan is het een logisch gevolg dat ze ook minder aandacht kunnen schenken aan ecologische en sociale aspecten (Waddock, 2004). Idealiter zouden bedrijven zich niet enkel mogen focussen op winst, maar dienen ze ook rekening te houden met het milieu en het sociale aspect (Crucke, z.d.).

Met 'People' worden zowel de mensen binnen de bedrijfsorganisatie als buitenstaanders bedoeld. Een voorbeeld hiervan zijn medewerkers van je toeleveranciers, buurtbewoners,... (Joncker, 2023).

Het is belangrijk om de 3 P's niet los van elkaar te zien. Ze kunnen elkaar namelijk beïnvloeden, waardoor ze soms in conflict kunnen komen. Het concept van de drie P's dient dus een geïntegreerd concept te zijn (Księżak & Fischbach, 2018). Ook moet het een systematisch concept zijn. Hiermee wordt bedoeld dat bij iedere beslissing die het bedrijf neemt, het aandacht moet schenken aan de gevolgen in ieder van deze domeinen (Crucke, z.d.). Dit is ook afgebeeld op onderstaande afbeelding.

Figuur 1: Voorstelling 3 P's (Crucke, z.d.).

In 2015 zijn de 'Sustainable Development Goals' (SDG's) tot stand gekomen. Deze zijn ontwikkeld door de Verenigde Naties. In het Nederlands spreken we van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Het zijn in totaal 17 doelstellingen om duurzame ontwikkeling te realiseren tegen 2030 (Katila et al., 2019). De SDG's zijn de opvolger van de acht 'Millenium Development Goals' (MDG's) (Crucke, z.d.). Deze waren eveneens ontwikkeld door de Verenigde Naties. Het grote verschil tussen de SDG's en de MDG's is het feit dat de SDG's zijn ontwikkeld in samenspraak met NGO's (i.e. niet-gouvernementele organisaties) en mensen uit het bedrijfsleven. Beduidend aan de SDG's is het feit dat het nu gaat om concrete doelstellingen. Ook is het belangrijk op te merken dat de nadruk van de MDG's lag op de ontwikkelingslanden, terwijl met de SDG's momenteel de focus ligt op de hele wereld (SDGS, z.d.). Een ander belangrijk gevolg van de SDG's, is de uitbreiding van de 'Triple Bottom Line'. Er zijn nu vijf P's in plaats van drie P's. Partnership en Peace worden aan dit concept toegevoegd. Partnership staat voor samenwerkingen tussen profit en non-profitorganisaties. Bovendien staat Peace niet alleen voor globale vrede. Het is ook iets wat je op organisatieniveau kan bekijken (Crucke, z.d.). Op onderstaande afbeelding wordt de uitbreiding naar de vijf P's visueel weergegeven.

Figuur 2: Voorstelling van de 5 P's (A Global Frame Of Reference, 2022).

3 ESG-Score

3.1 Definitie

Heden wordt meer en meer belang gehecht aan duurzaamheid. Cijfers hieromtrent zijn aanzienlijk complexer te interpreteren dan financiële cijfers. Bij duurzaamheidscijfers spelen minder tastbare aspecten een rol, wat de meetbaarheid ervan bemoeilijkt (Berg et al., 2022).

Aangezien het implementeren van CSR-initiatieven de reputatie van een bedrijf verbetert doordat het een lange termijn concurrentievoordeel kan opleveren en het de differentiatiestrategie van een bedrijf kan versterken, wil men de CSR-initiatieven van bedrijven vergelijken (Abubakar et al., 2022). Wanneer men de CSR-initiatieven van verschillende bedrijven wil gaan vergelijken is het belangrijk om gestandaardiseerde en uniforme informatie te gebruiken voor deze analyse (Yoon et al., 2018). Ondanks dat bedrijven momenteel meer en meer rapporteren omtrent duurzaamheid, ontbreekt er een universele aanpak. Ieder bedrijf interpreteert en definieert duurzaamheid op zijn eigen manier, wat leidt tot verschillende interpretaties van de stakeholders. Om dit probleem op te lossen, streeft de Europese Unie ernaar om aan landen binnen de Unie tools en richtlijnen ter beschikking te stellen. Een goed voorbeeld hiervan is de CSRD (*Corporate Sustainability Reporting Directive*). Bedrijven die hieraan onderworpen zijn moeten rapporteren volgens de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Hierin wordt de term 'ESG' nader toegelicht (*Corporate Sustainability Reporting*, z.d.).

Een manier om een vergelijking te maken van de CSR-initiatieven van ieder bedrijf is door gebruik te maken van de ESG-rapportering (Yoon et al., 2018). ESG is een afkorting voor Environmental, Social and Governance. De ESG-rapportage van een bedrijf evalueert dus de prestaties van een bedrijf op gebied van milieu, maatschappij en bestuur (Yoon et al., 2018). Het is een niet-financiële index die de prestaties en praktijken rond duurzaamheid voorstelt (Li et al., 2021). Dit framework is omgezet naar een score, namelijk de ESG-risico rating. De berekening bestaat uit de som van de oncontroleerbare risico's en de management gap. De management gap is een verzamelterm voor controleerbare risico's die niet gemanaged worden. Een voorbeeld hiervan is de keuze van een bedrijf om geen antidiscriminatiebeleid op te nemen, terwijl dit wel gemanaged kan worden (Garz et al., 2019).

Concreet wordt er bij het meten van de milieuprestaties van een bedrijf gekeken naar de vermindering van hulpbronnen en naar de vermindering van uitstoot. Op sociaal vlak wordt er dan weer gekeken naar de naleving van mensenrechten, de kwaliteit van tewerkstelling, de productverantwoordelijkheid en de relaties met de maatschappij. Ten slotte wordt er op vlak van bestuur gekeken naar de diverse rechten en verantwoordelijkheden van het bestuur (Yoon et al., 2018).

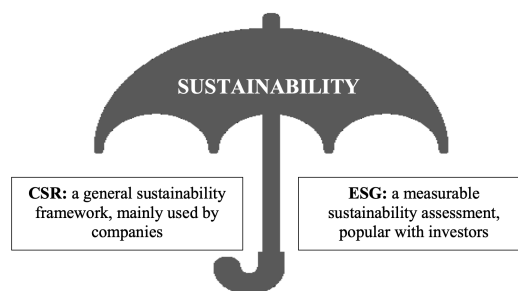
Een ESG-score is een manier om een beoordeling te maken van de ESG-inspanningen van een organisatie. De ESG-score geeft aan hoe goed een bedrijf presteert op het gebied van milieu

(Environmental), op sociaal vlak (Social) en op bestuurlijk vlak (Governance). Deze score biedt inzicht in verschillende aspecten van duurzaamheid, maatschappelijke verantwoordelijkheid en goed bestuur. Verder kan het investeerders en andere belanghebbenden helpen om de prestaties van een onderneming op deze gebieden te beoordelen (Tocchini & Cafagna, 2022). Heden worden de ESG-scores, die gepubliceerd zijn door externe ratingbureaus zoals KLD (Kinder, Lydenberg en Domini), Bloomberg en Thomson Reuters Eikon, veel gebruikt in de literatuur (Yoon et al., 2021). Deze bureaus publiceren duidelijke, makkelijk te interpreteren scores voor stakeholders. Aangezien er geen eenduidige definitie is van duurzaamheid wordt de input voor het bepalen van deze scores vaak zelf vastgelegd door de bureaus. Hierdoor kan de score vaak verschillend zijn naarmate er gebruikgemaakt wordt van een andere databank (Berg et al., 2022).

4 Relatie CSR en ESG

In het kort wordt CSR gedefinieerd als het kader rond duurzaamheidsplannen en de sociale verantwoordelijkheid van een bedrijf, terwijl ESG wordt gedefinieerd als het meetbare resultaat van de duurzaamheidsprestaties van een bedrijf. Zonder CSR, zou ESG niet bestaan (Tykkä, 2022). Toch lijkt ESG momenteel CSR te vervangen. Bij CSR lag voorheen de focus op niet-financiële maatstaven die verband houden met het leiden van een bedrijf, maar bij ESG wordt dit concept nu uitgebreid naar een nieuwe, diepere betekenis van ondernemingswaarde. Dit blijkt uit het feit dat ESG gebaseerd is op CSR en het onderliggende gedachtegoed hiervan. Maar het wordt daarbovenop vertaald naar een hele reeks cijfers, die voor investeerders en consumenten gebruikt worden om de sociale initiatieven van een bedrijf te begrijpen (Kaźmierczak, 2022).

Duurzaamheid is een overkoepelende term, die eerder vaag is. CSR en ESG zijn dan weer duidelijke bedrijfstermen, die duurzaamheid in hun DNA hebben (Polley, 2024). Een ding is zeker, beide begrippen vallen onder de overkoepelende term duurzaamheid en worden in het onderzoek van Kaźmierczak (2022) als volgt afgebeeld.

Figuur 3: Duurzaamheid als paraplu-begrip (Kaźmierczak, 2022).

Ondanks bovenstaande gelijkenis zijn er toch drie belangrijke verschillen tussen beide termen die aangehaald moeten worden. Het eerste en misschien ook wel het belangrijkste en meest opvallende verschil tussen beide is de meetbaarheid. CSR is een intern kader van bedrijven waarin zij hun sociale praktijken beschrijven en een positieve impact op de omgeving verzekeren, waar het moeilijk of soms zelfs onmogelijk is voor externe partijen om dit objectief te meten (Kaźmierczak, 2022). CSR zorgt ervoor dat er een verantwoordelijkheid ontstaat (Miller, 2021). Externen zullen echter de ESG-score van een bedrijf raadplegen om over meetbare en kwantitatieve gegevens te beschikken. Het tweede verschil is het gebruik van beide principes. CSR wordt gebruikt door bedrijven zelf om hun interne doelen omtrent duurzaamheid vast te stellen en te bepalen, terwijl ESG gebruikt wordt door externe partijen, die op zoek zijn naar meetbare gegevens omtrent de effectiviteit van de economische, sociale en bestuurlijke inspanningen van een bedrijf. Het derde en laatste verschil zijn de communicatiemogelijkheden. CSR kan helpen om in het bedrijf en aan de stakeholders zijn waarden en normen over te brengen, waardoor er mogelijks een betere werk- en leefomgeving ontstaat. ESG geeft aan toekomstige investeerders weer dat de initiatieven die het bedrijf neemt op economisch, sociaal en bestuurlijk vlak geslaagd zijn (Kaźmierczak, 2022).

Doordat CSR niet beschikt over data om te staven wat er gezegd wordt door bedrijven, is het dus een niet-meetbare maatstaf. ESG daarentegen, is zoals hierboven aangegeven, een meetbare kwantitatieve maatstaf en hierdoor ideaal om de CSR-initiatieven van bedrijven te meten en te vergelijken (Miller, 2021; Yoon et al., 2018). Daarom zal er in dit onderzoek ook gebruikgemaakt worden van de ESG-rating van bedrijven om de CSR-initiatieven te vergelijken.

5 Relatie CSR en belastingontwijking

In dit onderdeel van het onderzoek wordt er ingegaan op de huidige theorieën en opvattingen omtrent de relatie tussen CSR en belastingontwijking. Zoals reeds aangehaald in de probleemstelling zijn er gemengde resultaten omtrent deze relatie (Davis et al., 2015). Verder wordt er in dit onderdeel ingegaan op de verschillende perspectieven en benaderingen van eerdere onderzoeken. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen een positieve en negatieve relatie tussen CSR en belastingontwijking in de literatuur. De relevantie van dit onderzoek ligt in het specifiek analyseren van deze relatie binnen de context van Belgische bedrijven. Daarnaast beoogt dit onderzoek inzicht te bieden in hoe CSR-initiatieven en belastingontwijking elkaar beïnvloeden, en draagt het bij aan het debat over de oprechtheid van de CSR-initiatieven, met mogelijke implicaties voor beleidsmakers en bedrijven die streven naar een evenwicht tussen maatschappelijk verantwoord ondernemen en belastingstrategieën.

5.1 Verklaring positieve relatie tussen CSR en belastingontwijking

Volgens de 'Risk Management Theory' implementeren bedrijven doelbewust CSR-initiatieven om op deze manier hun reputatieschade, die te wijten is aan belastingontwijking, binnen de perken te houden. Bijgevolg stelt deze theorie dat er een positieve relatie moet bestaan tussen CSR en belastingontwijking. Volgens de 'Risk Management Theory' is het mogelijk dat bedrijven door het nemen van belastingontwijkende handelingen reputatieschade gaan ervaren. Om deze schade zo beperkt mogelijk te houden gaan deze bedrijven maatschappelijk verantwoord ondernemen (Landry et al., 2013; Preuss, 2010). Met andere woorden, bedrijven die een grotere focus leggen op hun CSR-initiatieven zullen minder belastingen betalen. Deze redenering steunt op het "smoke and mirror"-argument. Volgens deze redenering zouden bedrijven de focus leggen op hun CSR-initiatieven als een soort afleidingsmanoeuvre. Hierdoor proberen ze de aandacht van hun stakeholders te verleggen op hun CSR-implementatie in plaats van hun belastingontwijkende praktijken (Sikka, 2010).

Een ander argument dat deze positieve relatie verklaart is het feit dat wanneer de winst na belasting toeneemt, de impact op het maatschappelijk welzijn kan toenemen door te investeren in infrastructuur en de creatie van nieuwe jobs. Deze gedachtegang impliceert dat bedrijven het betalen van belastingen niet beschouwen als de ideale manier om hun CSR-initiatieven waar te maken, maar juist dat het betalen van belastingen afbreuk doet aan de maatschappelijke welvaart. Op deze manier hebben belastingontwijkende bedrijven meer middelen om te investeren in CSR-activiteiten (Davis et al., 2015).

5.1.1 Positieve relatie tussen CSR en belastingontwijking uit voorgaand onderzoek

Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat er een positieve relatie bestaat tussen het implementeren van CSR-initiatieven en het vestigen van bedrijven in belastingparadijzen (Preuss, 2010). Waardoor er dus belasting wordt ontweken door deze bedrijven. Een gevolg hiervan is de verwaarlozing van de

economische bijdrage aan de maatschappij. In dit geval is het implementeren van CSR-initiatieven louter een toepassing van window-dressing. Window-dressing is het fenomeen waarbij bedrijven de publieke opvatting manipuleren door sociaal verantwoord gedrag te vertonen, maar de internalisering ervan verwerpen (Hu et al., 2020).

Ook Landry et al. (2013) vinden een positieve relatie tussen CSR en belastingontwijking in Canada. Zij tonen aan dat familiebedrijven minder geneigd zijn om belastingen te ontwijken dan niet-familiebedrijven. De eigendomsstructuur is dus een modererende factor in deze relatie. Verder benadrukken de bevindingen van dit onderzoek het belang om de verschillende dimensies van CSR afzonderlijk te onderzoeken, omdat deze mogelijk op verschillende manieren van invloed zijn op belastingontwijking (Landry et al., 2013).

Davis et al. (2015) vinden een negatieve relatie tussen CSR en de effectieve belastingvoet van een bedrijf in Amerikaanse context, waardoor gesteld wordt dat sociaal verantwoorde ondernemingen meer belastingen ontwijken. Een negatieve relatie tussen CSR en de effectieve belastingvoet impliceert namelijk dat naarmate de CSR-toewijding van een bedrijf toeneemt, de effectieve belastingvoet afneemt. Dit betekent op zijn beurt dat er een positieve relatie bestaat tussen CSR en belastingontwijking. Davis et al. (2015) concluderen dat CSR en het betalen van belastingen eerder fungeren als substituten dan complementen. Substituten en complementen zijn concepten uit de economie die aangeven hoe twee activiteiten zich tot elkaar verhouden. Volgens dit onderzoek hebben CSR en het betalen van belastingen een substituu-relatie, wat inhoudt dat als de ene activiteit toeneemt, de andere afneemt en vice versa. Aan de andere kant zouden complementen betekenen dat de twee activiteiten elkaar verstrekken. Als de ene toeneemt, neemt de andere ook toe en vice versa. Bovendien maakt dit onderzoek gebruik van de ESG-score uit de KLD databank om de CSR-implementatie van Amerikaanse bedrijven te meten. De mate van het betalen van belastingen wordt in dit onderzoek gemeten aan de hand van de Cash ETR (CETR). De CETR wordt berekend op basis van de daadwerkelijke contante belastingbetalingen in een bepaalde periode, vergeleken met de operationele cashflow van het bedrijf in diezelfde periode. De 'gewone' ETR daarentegen wordt berekend op basis van het belastingbedrag dat in de financiële overzichten van een bedrijf terug te vinden is.

Ook in Europese context zijn er onderzoeken die een negatieve relatie terugvinden tussen CSR en het betalen van belastingen, onder meer het onderzoek van Preuss en Preuss (2017). Dit onderzoek toont aan dat CSR en het betalen van belasting substituten zijn, wat impliceert dat er een positieve relatie bestaat tussen CSR en belastingontwijking. Dit onderzoek is gebaseerd op 615 observaties van bedrijven uit de MSCI Europe Index. De MSCI Europe Index bestaat uit middelgrote en grote ondernemingen uit 15 ontwikkelde landen in Europa. Er werd financiële data gebruikt uit de periode van 2006-2016. Dit onderzoek heeft eveneens gebruikgemaakt van de ESG-score van bedrijven. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat het betalen van vennootschapsbelasting geen deel uitmaakt van CSR.

Tevens vond het onderzoek van Alsaadi (2020) ook plaats in Europese context. De resultaten van dit onderzoek vinden mede een positieve relatie tussen CSR en belastingontwijking. De

onderzoeksresultaten laten zien dat bedrijven die CSR-initiatieven implementeren, meer geneigd zijn om belasting te ontwijken. Vooral bedrijven in jurisdicties met een lage belastingrapportage kiezen vaker voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit doen zij om zich te beschermen tegen eventuele negatieve effecten die kunnen ontstaan als gevolg van belastingontwijking. Dit onderzoek bevestigt de theorie van Sikka (2010).

Op basis van bovenstaande onderzoeken worden de volgende hypothesen opgesteld:

H0: *Er bestaat geen relatie tussen de effectieve belastingvoet van een beursgenoteerd bedrijf in België en de ESG-score.*

H1: *Er bestaat een positieve relatie tussen de effectieve belastingvoet van een beursgenoteerd bedrijf in België en de ESG-score*

5.2 Verklaring negatieve relatie tussen CSR en belastingontwijking

Volgens Sikka (2010) is het gelijktijdig implementeren van CSR-initiatieven en het deelnemen aan belastingontwijking georganiseerde hypocrisie. Sikka (2010) suggereert dat belastingontwijking een ontolereerbare activiteit is in de toepassing van CSR-initiatieven aangezien dit negatieve gevolgen heeft voor zowel de economische als sociale ontwikkelingen van de maatschappij.

De 'Corporate Cultural Theory' stelt dat bedrijven handelingen moeten stellen die analoog zijn met hun gedachtegoed van 'juist gedrag' waardoor ze geen schade mogen berokkenen aan de ontwikkeling van de samenleving (Kreps, 1996, geciteerd in Du & Li, 2023 ; Hermalin, 2001, geciteerd in Du & Li, 2023). Bovendien moeten bedrijven die zich maatschappelijk verantwoord gedragen, de nadelige effecten van belastingontwijking op milieu en maatschappij minimaliseren volgens deze theorie. Het brede publiek beschouwt bedrijven die belastingontwijkende praktijken ondernemen als onethisch en sociaal onverantwoord (Erle, 2008). Volgens de 'Corporate Culture Theory' zouden bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen dus een terughoudende houding moeten aannemen ten aanzien van belastingontwijking. Dit impliceert dus een negatieve relatie tussen belastingontwijking en bedrijven die zich inzetten voor CSR-initiatieven (Hoi et al., 2013).

5.2.1 Negatieve relatie tussen CSR en belastingontwijking uit voorgaand onderzoek

In het onderzoek van Hoi et al. (2013) wordt een steekproef van 2620 Amerikaanse bedrijven bestudeerd tijdens de periode van 2003-2009. Dit onderzoek stelt vast dat bedrijven die buitensporige, onverantwoordelijke beroepsactiviteiten verrichten, agressiever zijn in het ontwijken van belastingen. Om de maatschappelijk onverantwoorde activiteiten te meten werd beroep gedaan op de negatieve sociale beoordelingen die terug te vinden zijn in de KLD databank. Om de belastingontwijking te meten gaan Hoi et al. (2013) te werk met de CETR (Cash ETR). Zoals eerder aangehaald in dit onderzoek, wordt de CETR berekend op basis van de daadwerkelijke contante belastingbetalingen in een bepaalde periode, vergeleken met de operationele cashflow van het bedrijf

in diezelfde periode. Ze hanteren deze maatstaf, aangezien volgens hen de ETR niet accuraat genoeg de belastingontwijkende handelingen weerspiegelt.

Hoi et al. (2013) zijn niet de enige die een negatieve relatie bekwamen. Ook Garcia kreeg in 2014 hetzelfde resultaat in Amerikaanse context. Uit dit onderzoek bleek dat ondernemingen die zich minder inzetten voor CSR-initiatieven ook een lagere Effective Tax Rate (*effectieve belastingvoet*) hadden. Dit betekent dat bedrijven die minder aandacht besteden aan CSR-initiatieven, waarschijnlijk meer geneigd zijn om belastingen te ontwijken. Dit impliceert dus een negatieve relatie tussen CSR en belastingontwijking (Garcia, 2014).

Lanis en Richardson (2016) vinden ook een negatieve relatie tussen belastingontwijking en CSR, die wordt versterkt door de aanwezigheid van buitenstaanders in de raad van bestuur van de onderneming. Voor dit onderzoek werd gebruikgemaakt van een steekproef van 697 bedrijven gedurende een periode van 2003-2009. Uit eerder onderzoek van Lanis en Richardson (2012) bleek hetzelfde resultaat. Dit onderzoek is gebaseerd op een steekproef van 408 beursgenoteerde Australische bedrijven, waarbij de effectieve belastingvoet gebruikt werd om belastingontwijking te meten.

Een ander onderzoek uit 2016, dat zich in Canadese context situeert, vindt eveneens een negatief verband tussen CSR, belastingontwijking en de marktwaarde van de ondernemingen voor de periode 2005-2009. Het besluit van dit onderzoek luidt als volgt: maatschappelijk verantwoorde bedrijven gaan minder snel belastingen ontwijken. Het omgekeerde geldt ook. Bovendien toont dit onderzoek aan dat het betalen van belastingen gepaard gaat met een hogere CSR-ranking, wat de marktwaarde van het bedrijf verhoogt (Zeng, 2016). Tot slot bewijst dit onderzoek dat consumenten, die sociaal bewust zijn, bereid zijn meer te betalen voor producten van bedrijven die zich inzetten voor CSR-initiatieven. Het betalen van belastingen leidt als het ware tot een verbetering van de sociale reputatie van het desbetreffende bedrijf.

In een meer recent onderzoek van 2019, bekwam ook López-González (2019) een identiek resultaat. Uit dit onderzoek bleek dat ondernemingen, die zich inzetten voor sociale en ecologische kwesties, in mindere mate belastingen ontwijken (López-González et al., 2019). In dit onderzoek wordt een steekproef van 956 bedrijven uit 28 landen gehanteerd. Om de mate van belastingontwijking te meten werd zowel de effectieve belastingdruk van een bedrijf (ETR) gebruikt als de effectieve belastingdruk in cash (CETR). De CSR-prestaties werden dan weer waargenomen vanuit de EIRIS-databank. Daarbij toont het onderzoek van López-González (2019) aan dat familiebedrijven meer geneigd zijn om belastingen te ontwijken in tegenstelling tot bedrijven die niet in het bezit zijn van een familie. Hoewel familiebedrijven een groter belang hebben in het behoud van hun sociaal-emotionele status.

Uit een recente studie in Frankrijk naar de relatie tussen CSR en belastingontwijking blijkt dat bedrijven die geen CSR-initiatieven nemen agressiever zijn in het ontwijken van belastingen. Dit onderzoek hanteerde de Thomas Reuters ASSET4-database, waarbij een steekproef werd gebruikt van 119 Franse industriële bedrijven voor de periode van 2010-2019 (Chouaibi et al., 2021).

Naar aanleiding van bovenstaande resultaten uit voorgaand onderzoek is de volgende alternatieve hypothese ontstaan.

H2: Er bestaat een negatieve relatie tussen de effectieve belastingvoet van een Beursgenoteerd bedrijf in België en de ESG-score

5.3 Conclusie voorgaand onderzoek

Het is duidelijk dat er geen eenduidige relatie bestaat tussen CSR en belastingontwijking. Een mogelijke verklaring voor deze verschillen zouden de beperkingen in de onderzoeken kunnen zijn. Hierbij worden zowel de variatie aan maatstaven van CSR en belastingontwijking bedoeld (Makni et al., 2019). Verder is er een verschil tussen de bestudeerde contexten en de generalisatie van de onderzochte steekproeven (Makni et al., 2019). Whait et al. (2018) verklaren de gemengde resultaten doordat er beperkte steekproeven gebruikt zijn in bepaalde landen. Vervolgens worden gemengde resultaten ook toegewezen aan de verschillende invloed van bepaalde CSR-activiteiten op belastingontwijking (Lanis & Richardson, 2012). Tot slot is de relatie tussen CSR en ESG niet uniform in verschillende landen omdat er een verschillende wettelijke en institutionele omgeving is in ieder land (Zeng, 2019).

Daarenboven is het duidelijk dat het onderzoek in de relatie naar CSR en belasting beperkt is in de geografie. Er zijn reeds onderzoeken uitgevoerd in de Verenigde Staten (Preuss, 2010; Davis et al., 2015; Hoi et al., 2013), Canada (Landry et al., 2013; Zeng, 2016), Europa (Preuss et al., 2017; Alsaadi, 2020; Kiesewetter & Manthey, 2017) en op internationaal niveau (López-González et al., 2019). Maar ook in individuele Europese landen is er al onderzoek gevoerd naar de complexe relatie tussen beide, onder meer in Frankrijk (Chouaibi et al., 2021). Maar tot op heden is er geen enkel onderzoek met betrekking tot de relatie tussen CSR en belastingontwijking dat zich richt op België.

Dit onderzoek verwacht dat er in België een positieve relatie bestaat tussen CSR en belastingontwijking. Deze verwachting sluit zich aan bij het onderzoek van Preuss en Preuss (2017). Dit onderzoek is gebaseerd op observaties uit de MSCI Europe Index. Omdat België deel uitmaakt van de MSCI Europe Index (2024), is het aannemelijk dat het onderzoek in België dezelfde resultaten oplevert als het overkoepelende Europese onderzoek van Preuss en Preuss (2017).

Deze verwachting ligt ook in lijn met het Canadese onderzoek van Landry et al. (2013), dat een positieve relatie vindt tussen CSR en belastingontwijking. Echter wordt in dit onderzoek aangehaald dat familiebedrijven minder geneigd zijn om belastingen te ontwijken dan niet-familiebedrijven. Wat dus een tegenargument kan bieden op de positieve relatie in Belgische context, aangezien de Belgische beurs rijkelijk bestaat uit familiebedrijven (Nerinckx, 2023)

Dit tegenargument kan weerlegd worden door beroep te doen op de bevindingen van het onderzoek van López-González (2019). In dit onderzoek wordt er in eerste instantie een negatieve relatie gevonden tussen CSR en belastingontwijking. Maar deze negatieve relatie verzwakt bij

familiebedrijven. Dit suggereert dat, hoewel familiebedrijven een groter sociaal verantwoord gedrag vertonen om hun sociaal-emotionele vermogens te behouden, familiebezit positief geassocieerd is met belastingontwijking. Gezien het hoge aantal familiebedrijven op de Belgische beurs (Nerinckx, 2023), wordt er logischerwijs verwacht dat er in België eveneens een positieve relatie bestaat tussen CSR en belastingontwijking.

Bovendien sluit dit resultaat van López-González (2019) beter bij de context van dit onderzoek, dan het Canadese onderzoek van Landry et al. (2013). Het onderzoek van López-González (2019) werd uitgevoerd in 28 verschillende landen. Eén van deze landen was België, er kan daarom gesuggereerd worden dat we in België dezelfde resultaten gaan opmerken als in het overkoepelende internationaal onderzoek van López-González (2019). Daarnaast is het onderzoek van López-González (2019) recenter.

6 Methodologie

In dit hoofdstuk van het onderzoek wordt de methode in detail beschreven. De gekozen methodologie zal een kwantitatieve benadering zijn. Deze kwantitatieve analyse zal gebruikt worden om statistische patronen en trends te identificeren.

6.1 Databeschrijving

Dit onderzoek maakt gebruik van de LSEG (London Stock Exchange Group) databank om de CSR prestaties van bedrijven weer te geven. En de Belfirst databank om de effectieve belastingvoet van bedrijven te bepalen. LSEG Data & Analytics is een van de grootste aanbieders in zijn sector met een dekking van 90% van de wereldwijde market cap. Er is data beschikbaar van meer dan 15.000 publieke en private bedrijven wereldwijd met data die teruggaat tot 2002 (Refinitiv, 2024). Daarnaast wordt er gebruikgemaakt van de Belfirst databank. Dit is een waardevolle databank om gebruik te maken van de fiscale gegevens van Belgische en Luxemburgse bedrijven. Het bevat gegevens tot en met een periode van 10 jaar terug (*Data Applications*, z.d.). Volgens het onderzoek van Laguir et al. (2015) is het aangewezen om gebruik te maken van een gespecialiseerd ratingbureau om de CSR prestaties van een bedrijf weer te geven. Dit leidt tot meer nauwkeurige resultaten, aangezien bedrijven geëvalueerd worden aan de hand van objectieve criteria.

6.2 Tijdsperiode

Voor bedrijven in de steekproef gebruikten we de meest recente beschikbare data. In dit onderzoek wordt data van de periode 2019 t.e.m. 2023 geraadpleegd. Hierbij is telkens het meest recente boekjaar met de benodigde gegevens gebruikt. Door te werken met actuele data, is het mogelijk om vernieuwde en relevante resultaten te bekomen.

6.3 Variabelen

Dankzij de literatuurstudie is het mogelijk om variabelen te selecteren die de hoogste toegevoegde waarde hebben voor dit onderzoek. Een overzicht van de gebruikte variabelen is terug te vinden in tabel 1.

6.3.1 Afhankelijke variabele

In de bestaande literatuur wordt belastingontwijking zeer vaak benaderd door gebruik te maken van de ETR (effectieve belastingdruk), beter bekend als de GAAP ETR. De ETR zal ook in dit onderzoek fungeren als afhankelijke variabele. Dankzij deze variabele is het mogelijk om weer te geven hoeveel vennootschapsbelasting een bedrijf werkelijk betaalt in verhouding tot zijn winst. De keuze van deze variabele is gebaseerd op voorgaande onderzoeken die gebruikmaken van dezelfde variabele (Garcia, 2014; Huseynov & Klamm, 2012; Makni et al., 2019; Zeng, 2016). Deze variabele wordt hieronder verder toegelicht.

6.3.1.1 ETR

De ETR kan volgens de boekhoudkundige regels gedefinieerd worden als het totale bedrag aan belastingen op het resultaat gedeeld door de winst voor belastingen (Makni et al., 2019; Rego en Wilson, 2012). De ETR wordt gebruikt als maatstaf om de belastingdruk van bedrijven in kaart te brengen (Dyrenge et al., 2008). Dankzij de ETR is het mogelijk om te meten hoe bekwaam een bedrijf is in het verminderen van zijn betalingsverplichting in verhouding tot zijn winst voor belastingen. De ETR is een omgekeerde functie van belastingontwijking. Een lagere ETR suggereert dan ook over het algemeen een hoger niveau van belastingontwijking (Makni et al., 2019). De ETR voor onderneming i in jaar t wordt weergegeven door volgende formule:

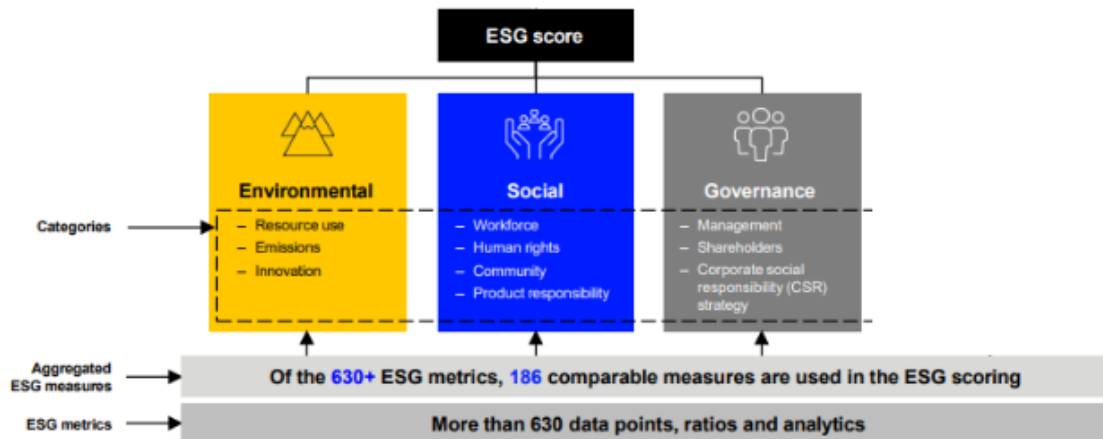
$$ETR_{i,t} = \frac{\text{Belastingen op het resultaat}_{i,t}}{\text{Winst van het boekjaar voor belastingen}_{i,t}}$$

6.3.2 Onafhankelijke variabelen

In dit onderzoek worden 4 verschillende onafhankelijke variabelen getest in een regressiemodel. Zo wordt er gebruikgemaakt van de ESG score (ESGSCORE), de environmental ESG-score (ENVSCORE), social ESG-score (SOCIScore) en governance ESG-score (GOVSCORE).

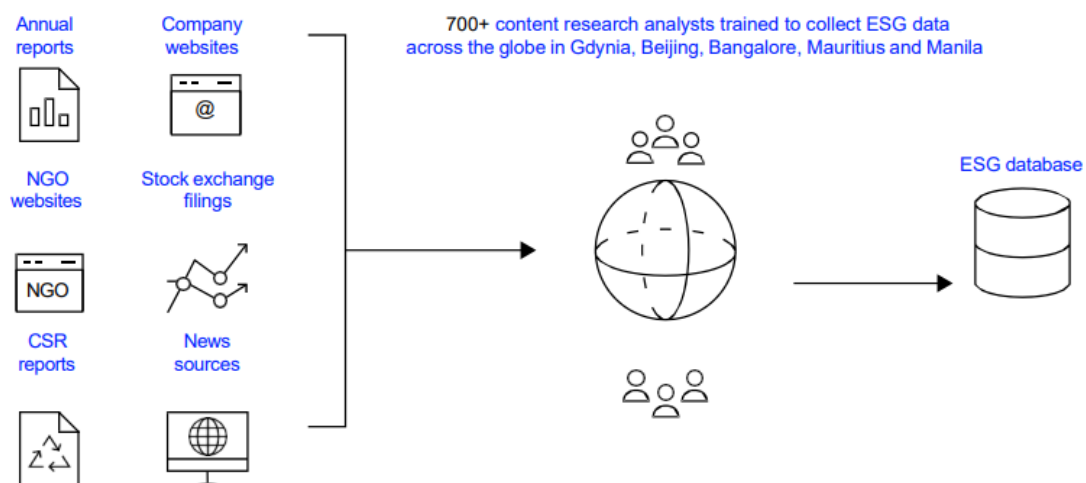
6.3.2.1 ESG-score

De eerste onafhankelijke variabele in dit onderzoek is de ESG-score uit de LSEG databank. Deze score heeft een bereik van 0 tot 100. De ESG-scores worden in de LSEG-databank berekend door meer dan 630 verschillende maatstaven die de CSR prestaties van een bedrijf weergeven, te meten. Vervolgens worden de meest cruciale en vergelijkbare beoordelingen voor de sector geselecteerd, wat resulteert in een totaal van 186 criteria. Deze worden op hun beurt gecategoriseerd in 10 categorieën. Deze 10 categorieën vormen nadien de drie pijlers, namelijk de milieupijler, de sociale pijler en de bestuurlijke pijler. De berekeningswijze is ook weergegeven in figuur 4 (LSEG, 2023). De ESG-pijlerscore is een relatieve som van de gewichten van de categorieën, die per industrie verschillen voor de milieu- en sociale categorieën. Voor governance blijven de gewichten gelijk voor alle sectoren. De gewichten van de pijlers worden genormaliseerd tot percentages die variëren van 0 tot 100 (LSEG, 2023).

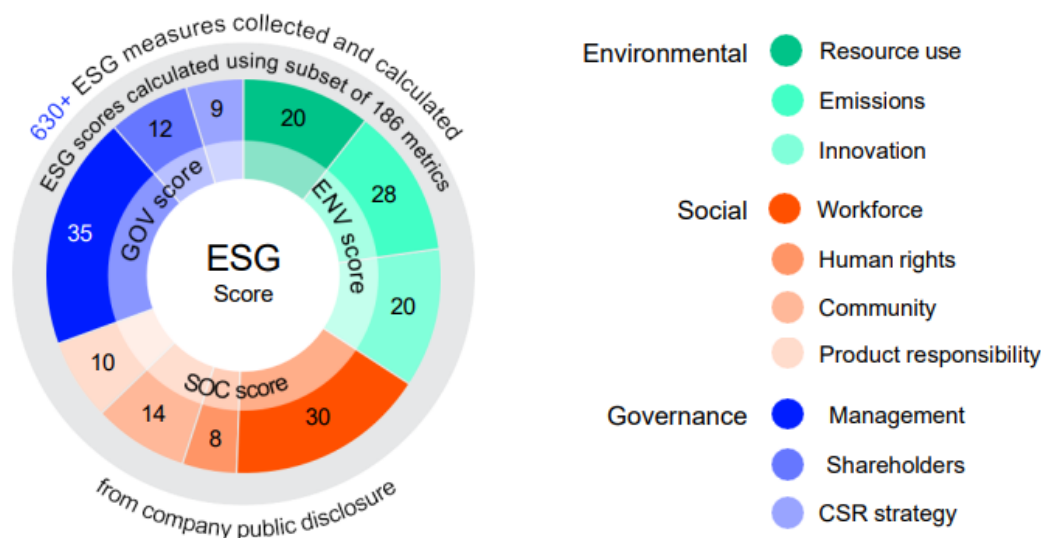

Figuur 4: Overzicht berekening ESG-score (LSEG, 2023).

De definitieve ESG-score wordt afgeleid uit openbaar beschikbare informatie, zoals jaarverslagen, bedrijfswebsites, aandelenkoersen, CSR-rapporten, NGO-websites en nieuwsberichten door meer dan 700 analisten. Deze scores bieden een transparant en objectief overzicht van het CSR-beleid van een onderneming. Bij het samenstellen van de score wordt rekening gehouden met mogelijke vertekeningen door bedrijfsgrootte en de materialiteit van de sector. De database wordt wekelijks bijgewerkt door nieuwe rapporten te volgen en de score te herzien. Over het algemeen wordt de score van een bedrijf jaarlijks bijgewerkt naarmate nieuwe CSR-rapporten worden gepubliceerd. Hoe hoger de ESG-score, hoe groter de betrokkenheid van een bedrijf tot CSR (LSEG, 2023). Dit proces is ook hieronder weergegeven in figuur 5. In figuur 6 is de samenstelling van de definitieve ESG-score weergegeven.

Figuur 5: Opstellen definitieve ESG-score (LSEG, 2023).

Figuur 6: De definitieve ESG-score (LSEG, 2023)

Naast de finale ESG-score worden ook de drie ESG-pijlers individueel opgenomen als onafhankelijke variabelen in dit onderzoek. Op deze manier is het mogelijk om de onderlinge relatie van deze afzonderlijke pijlers met de ETR te toetsen. Zoals afgebeeld in figuur 6, bestaat ieder van deze pijlers uit verschillende categorieën. De milieupijler (ENVSCORE) bestaat uit grondstofgebruik, uitstoot en innovatie. De sociale pijler (SOCISCORE) omvat arbeidskrachten, mensenrechten, de gemeenschap en productverantwoordelijkheid. Tot slot is de bestuurlijke pijler (GOVSCORE) opgebouwd uit management, de aandeelhouders en de CSR-strategie (LSEG, 2023).

6.3.3 Controle variabelen

Er worden verschillende controlevariabelen opgenomen in dit model om verschillende invloeden op de ETR te beheersen. De controle variabelen zijn determinanten die in de bestaande literatuur als bepalende factoren van belastingontwijking worden beschouwd. De controlevariabelen bestaan uit bedrijfsgrootte (SIZE), leverage (LEV), rendement op activa (ROA) en rendement op eigen vermogen (ROE).

De eerste controle variabele die wordt opgenomen in dit onderzoek is de bedrijfsgrootte (SIZE). De bedrijfsgrootte wordt berekend door het natuurlijk logaritme te nemen van het totaal aantal activa aanwezig in het bedrijf (Richardson & Lanis, 2007). Uit eerder onderzoek (Johnson & Greening, 1999) blijkt dat de omvang van bedrijven positief correleert met hun maatschappelijke prestaties. Zo blijkt dat grotere bedrijven meer geneigd zijn om uitgebreidere informatie omtrent hun maatschappelijke prestaties te delen in het jaarverslag dan kleinere ondernemingen, vanwege hun grotere zichtbaarheid (Cho et al., 2010).

$$SIZE = \ln(Totaal\ activa)$$

De tweede controle variabele die gebruikt wordt is de leverage van de onderneming. Men bekomt de leverage van een onderneming door de som van de langlopende leningen te delen door het totaal van activa. Aan de hand van deze variabele kan in beeld gebracht worden hoe een bedrijf haar activa financiert. Omwille van het feit dat interesten aftrekbaar zijn van de belastbare winst, zullen bedrijven met een hoge leverage over het algemeen een lagere effectieve belastingvoet hebben (Zhang et al., 2016).

$$LEV = \frac{\text{Leningen lange termijn}}{\text{Totaal activa}}$$

Vervolgens worden er ook 2 controle variabelen toegevoegd aan dit onderzoek die de financiële prestaties van een bedrijf weergeven, namelijk het ROA en ROE. Het rendement op activa (ROA) geeft de winstgevendheid van een bedrijf weer. Bedrijven met een hogere winstgevendheid zijn onderworpen aan hogere belastingtarieven (Makni et al., 2019). Het rendement op activa wordt berekend door de winst voor belastingen te delen door de totale activa. Het rendement op eigen vermogen (ROE) is de indicator om aandeelhouderswaarde te meten. Indien het rendement op het eigen vermogen hoger is dan de kost voor het eigen vermogen, wordt er waarde gecreëerd voor de aandeelhouders. Het wordt berekend door de winst voor belastingen te delen met het eigen vermogen.

$$ROA = \frac{\text{Winst voor belastingen}}{\text{Totaal activa}}$$

$$ROE = \frac{\text{Winst voor belastingen}}{\text{Eigen vermogen}}$$

Variabele	Beschrijving
Afhankelijke variabele	
ETR	Effectieve Belastingsvoet
Onafhankelijke variabelen	
ESGSCORE	ESG-score
ENVSCORE	ESG environmental score
SOCIScore	ESG social score
GOVSCORE	ESG governance score
Controle variabelen	
SIZE	Bedrijfs grootte
LEV	Leverage
ROA	Rendement op activa
ROE	Rendement op eigen vermogen

Tabel 1: Overzicht gebruikte variabelen

6.4 Steekproef

Voor dit onderzoek bestaat de steekproef uit Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven, waarvoor data beschikbaar is in de LSEG-databank en in de Belfirst databank. De betrokken bedrijven werden geselecteerd aan de hand van de Euronext - Stocks Brussels website. Euronext - Stocks Brussels geeft een overzicht van alle aandelen van Belgische bedrijven die openbaar verhandeld worden op de beurs. De notering op Euronext - Stocks Brussels bevat bedrijven met verschillende grootte en sector (*Brussels | Euronext.com*, 2024).

De populatie bestond uit 141 Belgische beursgenoteerde bedrijven. Om tot de finale steekproef te komen, werden er enkele ingrepen ondernomen. In eerste instantie worden alle bedrijven uit de financiële sector, zoals banken, uitgesloten uit de steekproef, dit waren 20 bedrijven. Hierdoor was de populatie gelijk aan 121 Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven. Dit wordt gedaan aangezien de financiële sector onderworpen is aan een ander regelgevend kader (Lanis & Richardson, 2012). Nadien werden bedrijven met ontbrekende data verwijderd uit de steekproef. Vervolgens worden ondernemingen met verliezen of belastingteruggaven ook verwijderd uit de steekproef, deze kunnen de representativiteit van de ETR beïnvloeden (Zimmerman, 1983). Tot slot worden bedrijven met een ETR-score die hoger is dan 1 toegevoegd aan de hand van de winsorizing methode. Dankzij

deze methode is het mogelijk om gewichten van uitschieters aan te passen of te vervangen met verwachte waarden, dit wordt vaak gedaan met de grootste waarde. Hierdoor wordt de invloed van deze uitschieters beperkt, maar is het toch mogelijk om deze op te nemen in de steekproef (Kwak & Kim, 2017). Na al deze ingrepen bestaat de uiteindelijke steekproef uit 36 Belgische beursgenoteerde bedrijven.

Aangezien er sprake is van een zeer kleine populatie, is er nagaan of de steekproef voldoende groot is om representatieve uitspraken te doen. Om dit te controleren is er gebruikgemaakt van de hypergeometrische verdeling (Morris, z.d.). De formule om de minimale steekproef grootte te berekenen in een zeer kleine populatie volgens de hypergeometrische verdeling ziet er als volgt uit:

$$n = \frac{N Z^2 pq}{(E^2(N-1) + Z^2 pq)}$$

- n: is de vereist steekproefgrootte
- N: is de populatiegrootte
- p en q: zijn de populatieverhoudingen. (Wanneer deze niet gekend zijn, worden deze beide ingesteld op 0,5)
- z: is de waarde die het betrouwbaarheidsniveau weergeeft. In de meeste gevallen wordt er gekozen voor een betrouwbaarheidsniveau van 95%, in dat geval wordt de waarde van z ingesteld op 1,96.
- E: bepaalt de standaardfout

De waarden die in dit onderzoek gebruikt zijn, zijn de volgende:

- N: 121 (141 Belgische beursgenoteerde bedrijven – 20 Belgische financiële beursgenoteerde bedrijven)
- p en q: 0,5 (De waarden voor p en q waren niet gekend, en worden daarom ingesteld op 0,5)
- z: 1,96 (Om met 95% betrouwbaarheid uitspraken te kunnen doen)
- E: 0,03 (We willen een standaardfout van maximaal 3%)

Het resultaat van deze formule toont aan dat de minimale steekproef gelijk moet zijn aan 109 Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven. Dit betekent dat de huidige steekproef te klein is om representatieve uitspraken te doen. Dit punt wordt verder besproken in de beperkingen van het onderzoek.

7 Empirisch onderzoek

7.1 Discriptieve analyse

Variabele	Gemiddelde	Mediaan	Maximum	Minimum	Standaard-deviatie	N
ETR	0,0761	0,0268	0,000001	0,5284	0,1083	36
ESGSCORE	59,33	57,00	89	31	14,730	36
ENVSCORE	61,00	64,50	93	13	19,836	36
SOCIScore	63,97	67,00	92	33	16,919	36
GOVSCORE	50,53	50,50	95	15	23,102	36
SIZE	17,8187	17,7125	21,3340	12,3717	2,6434	36
LEV	0,2270	0,2420	0,8227	0	0,1997	36
ROA	-0,0084	0,0458	0,2904	-2,7534	0,4766	36
ROE	0,2337	0,0927	3,6271	-0,0479	0,5971	36

Tabel 2: beschrijvende statistieken

In tabel 2 worden de beschrijvende statistieken weergegeven die betrekking hebben op de verschillende variabelen die zijn opgenomen in dit onderzoek. De effectieve belastingsdruk van bedrijven geselecteerd voor dit onderzoek (ETR) bedraagt gemiddeld (mediaan) 7,61% (2,68%). Hier was een maximum terug te vinden van 52,84% en een minimum van 0,0001%. De standaarddeviatie voor deze variabele bedraagt 0,1083.

De ESG-score bedraagt gemiddeld (mediaan) 59,33 (57,00). Hier werd een maximum van 89 bereikt en een minimum van 31, waarbij er een standaardafwijking is van 14,730. De standaardafwijking voor deze variabele is groot, wat betekent dat er een grote variabiliteit bestaat tussen de data. Wanneer we de ESG pijlers individueel gaan bekijken, merken we op dat de milieupijler en de sociale pijler beide gemiddeld rond de 61 zitten. De governance pijler ligt iets lager met een gemiddelde van 50,53. Hieruit kan afgeleid worden dat de bedrijven die zijn opgenomen in dit onderzoek zich meer inzetten voor de milieupijler en de sociale pijler.

De controle variabele bedrijfsgrootte (SIZE) bedraagt gemiddeld (mediaan) 17,81 (17,71). Hier is een maximum van 21,33 terug te vinden en een minimum van 12,37. De standaardafwijking voor deze controlevariabele bedraagt 2,64.

De gemiddelde (mediaan) leverage van een bedrijf bedraagt 0,22 (0,24). Bij deze variabele werd er een maximum van 0,82 bereikt en een minimum van 0. De standaarddeviatie bedraagt 0,19. Wanneer de leverage van een bedrijf gelijk is aan nul, betekent dit dat het bedrijf geen beroep doet op leningen op lange termijn om zijn bedrijfsvoering te financieren.

In dit onderzoek bedraagt de gemiddelde (mediaan) ROA -0,0084 (0,0458). Aan de hand van deze ratio wordt het rendement op het totaal actief aangetoond. Wanneer het rendement op het totaal actief negatief is, houdt dit een verlies in van dat boekjaar voor belastingen. De laatste controlevariabele, namelijk ROE, bedraagt gemiddeld (mediaan) 0,23 (0,09). De waarden voor deze controlevariabele situeren zich tussen minimaal -0,0479 en maximaal 3,6271. Hier betekent een negatieve waarde eveneens een verlies in dat boekjaar.

7.2 Correlatieanalyse

Correlatie	ETR	ESG SCORE	SOCI SCORE	ENV SCORE	GOV SCORE	ROA	ROE	SIZE	LEV
ETR	1								
ESG SCORE	-0,087	1							
SOCI SCORE	-0,013	0,852**	1						
ENV SCORE	-0,190	0,688**	0,536**	1					
GOV SCORE	-0,073	0,668**	0,334*	0,113	1				
ROA	0,025	0,116	-0,031	0,389*	-0,049	1			
ROE	-0,117	-0,196	-0,033	-0,449**	-0,22	-0,932**	1		
SIZE	-0,118	-0,542**	-0,551**	-0,305	-0,351*	0,157	-0,053	1	
LEV	0,250	-0,086	-0,195	-0,123	0,120	-0,220	0,165	-0,202	1

(** $p < 0,01$; * $p < 0,05$)

Tabel 3: Correlatiematrix

Deze tabel (tabel 3) geeft de resultaten weer van een Pearson-correlatie toets in SPSS. Uit de Pearson-correlatie toets blijkt met 95% betrouwbaarheid dat er geen significante samenhang bestaat tussen de ETR en de ESG-score van een bedrijf. Dezelfde conclusie kan getrokken worden voor samenhang tussen de ETR en de ESG-environmental score/ESG-social score/ESG-governance-score.

Daarnaast wordt er ook geen samenhang gevonden tussen de ETR en de twee financiële controlevariabelen (ROE en ROA). Dit geldt eveneens voor de samenhang tussen de ETR en de bedrijfsgrootte en leverage.

Wel is er, zoals logischerwijs te verwachten was, een sterke positieve samenhang terug te vinden tussen de ESG-score en de drie pijlers (milieupijler, governance pijler en de sociale pijler). Dit wordt verklaard door het feit dat de berekening van de ESG-score gebaseerd is op deze drie verschillende pijlers.

7.3 Regressieanalyse

In dit deel van het onderzoek wordt een regressieanalyse uitgevoerd. Om de relatie tussen CSR en belastingontwijking weer te geven wordt de regressie uitgevoerd in SPSS. Er wordt gebruikgemaakt van een meervoudige regressie-analyse

Om de diverse hypothesen te testen wordt er een model opgebouwd, dat getest gaat worden aan de hand van de meervoudige regressie-analyse. In het model wordt de ESG-score gebruikt als onafhankelijke variabele. Om het effect van de drie CSR-categorieën op belastingontwijking te onderzoeken, worden de afzonderlijke pijlers (sociale pijler, milieupijler en governance pijler) van de ESG-score afzonderlijk gebruikt. In het gehanteerde model is belastingontwijking de afhankelijke variabele (gemeten aan de hand van de Effective Tax Rate). Om mogelijke bias te verminderen, werden er verschillende controlevariabelen toegepast. Dewelke ook terug te vinden waren in voorgaand onderzoek. In dit onderzoek staat β voor de te schatten parameter, i voor de desbetreffende onderneming, t voor een bepaald jaar en ε voor de error.

Model)

$$ETR_{it} = \beta_{0i} + \beta_1 ESGSCORE_{it} + \beta_2 ENVSCORE_{it} + \beta_3 GOVSCORE_{it} + \beta_4 SOCIScore_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 ROA_{it} + \beta_8 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

Variabele	Model
Afhankelijke variabele	Belastingontwijking – Effective Tax Rate
Onafhankelijke variabelen	Regressiecoëfficiënt (standaardafwijking)
Constante	0,285
ESGSCORE	0,014
ENVSCORE	-0,006**
GOVSCORE	-0,005
SOCIScore	-0,004
ROE	-0,174*
ROA	-0,141
LEV	0,141
SIZE	-0,005
R^2	0,327
Adjusted R^2	0,127
F-waarde	1,639

(** $p < 0,05$; * $p < 0,1$)

Tabel 4 - Regressieanalyse

Aan de hand van bovenstaande gegevens kunnen wij afleiden dat 12,7% (waarde adjusted R^2) van de variantie van de afhankelijke variabele (belastingontwijking – ETR) verklaard wordt door de onafhankelijke variabelen in ons model.

Uit de interpretatie van bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat er geen significante relatie bestaat tussen CSR (gemeten aan de hand van de ESG-score) en belastingontwijking. Hetzelfde resultaat is terug te vinden in de onderzoeken van Amidu et al. (2016) en Jones et al. (2017).

Echter wordt er een significante negatieve relatie opgemerkt tussen de ETR en de milieupijler van de ESG-score (ENVSCORE). Dit betekent dat bedrijven met een hogere environmental ESG-score, meer geneigd zijn tot belastingontwijking en vice versa.

Bovendien is er een significante negatieve relatie terug te vinden tussen de ETR van een bedrijf en de ROE. Dit resultaat kan als volgt geïnterpreteerd worden: Hoe hoger het rendement op het eigen vermogen, hoe meer bedrijven geneigd zijn om aan belastingontwijking te doen.

8 Discussie

In dit onderdeel van de masterproef wordt er een diepgaande analyse gevoerd van de verkregen resultaten uit de meervoudige regressie-analyse.

Zoals eerder vermeld in de resultaten, toonde dit onderzoek aan dat er geen significante relatie bestaat tussen CSR (gemeten aan de hand van de ESG-score) en belastingontwijking (Amidu et al., 2016; Jones et al., 2017). Dit suggereert dat meer of minder CSR-initiatieven niet meteen gelinkt zijn aan de mate van belastingontwijking van de onderzochte bedrijven. Er zijn verschillende verklaringen voor een niet-significante relatie. Allereerst kan het zijn dat de nulhypothese correct is en dat er geen relatie bestaat tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen. Dit betekent dus dat bedrijven CSR-initiatieven implementeren met als doel de waarde voor hun bedrijf te verhogen. Zonder dat er een relatie bestaat met belastingontwijking.

Daarnaast is het mogelijk dat het onderzoek onvoldoende bewijs levert om de alternatieve hypothesen te ondersteunen. Deze tweede mogelijkheid wordt een type II-fout genoemd. Deze type II-fout kan veroorzaakt worden door de volgende zaken (Visentin et al., 2019):

- De 'echte' grootte van het effect tussen de variabelen kan te klein zijn;
- De variatie in de groepen kan te groot zijn;
- De steekproefgrootte kan te klein zijn.

De eerste twee mogelijkheden, kunnen niet bewezen worden in dit onderzoek. Echter werd reeds eerder in dit onderzoek aangetoond, door middel van de hypergeometrische verdeling, dat de minimale steekproef gelijk moet zijn aan 109 Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven (Morris, z.d.). Dit betekent dat de huidige steekproef (36 bedrijven) te klein is om representatieve uitspraken te doen. Dit kan dus een mogelijke verklaring zijn voor het niet-significante resultaat.

Bovendien werd de invloed van de afzonderlijke pijlers van CSR (de milieupijler, de sociale pijler en de governance pijler) ook onderzocht. Dit leverde alsook een niet significant resultaat op voor de sociale en de governance pijler.

Toch waren er enkele interessante observaties met betrekking tot bepaalde individuele variabelen. Zo bestond er een significante negatieve relatie tussen de ETR van een bedrijf en de environmental ESG-score (milieu pijler). Wat een positieve relatie impliceert tussen de environmental ESG-score en belastingontwijking. Dit betekent dat bedrijven met een hogere environmental ESG-score, meer geneigd zijn tot belastingontwijking en vice versa. Dit is het verwachte resultaat van dit onderzoek. Er zijn verschillende oorzaken die voor dit resultaat gesuggereerd kunnen worden. Zo is het mogelijk dat bedrijven aan greenwashing doen. Greenwashing verwijst naar de situaties waarin bedrijven hun milieuprestaties overdreven of misleidend presenteren om een positief imago te creëren, zonder daadwerkelijk significante milieuvriendelijke praktijken te implementeren (Greenwashing: Nieuwe Richtlijn van de Europese Commissie Om Consument te Beschermen, 2023). Dit kan dan op zijn beurt resulteren in bedrijven die aan de buitenkant hoge milieuscores behalen, maar tegelijk belastingontwijkende strategieën toepassen. Een andere denkbare oorzaak die geïnsinueerd kan

worden als verklaring voor deze negatieve relatie is de mogelijkheid dat bedrijven die aanzienlijk investeren in milieuvriendelijke technologieën en processen, manieren zoeken om deze kosten te compenseren. Het ontwijken van belastingen kan hierbij een strategie zijn (Davis et al., 2015).

Daarnaast werd er ook eveneens een significante negatieve relatie teruggevonden tussen de ETR van een bedrijf en de ROE van datzelfde bedrijf. Dit kan op de volgende manier geïnterpreteerd worden: Hoe hoger het rendement op het eigen vermogen, hoe meer bedrijven geneigd zijn om aan belastingontwijking te doen. Het lijkt er op te wijzen dat bedrijven die de nadruk leggen op een hoge ROE, in realiteit weinig belastingen betalen. Hoe minder belastingen betaald worden door een bedrijf, hoe meer rendement er ter beschikking gesteld kan worden aan de aandeelhouders. Belangrijk hierbij op te merken is dat het hier de ROE voor belastingen betreft.

9 Conclusie

De aanleiding van deze masterproef was om een antwoord te bieden op de volgende vraag: "Zijn sociaal verantwoordelijke bedrijven meer of minder geneigd om belastingen te ontwijken?". Door een meervoudige regressie-analyse uit te voeren in SPSS, werd geprobeerd deze vraag te beantwoorden. Er werd hiervoor gebruikgemaakt van een steekproef van 36 Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven.

Uit dit onderzoek bleek dat er echter geen significante relatie bestaat tussen CSR en belastingontwijking in België. Dit suggereert dat het aantal CSR-initiatieven van de onderzochte bedrijven geen directe invloed heeft op de mate van belastingontwijking. Amidu et al. (2016) en Jones et al. (2017) bekwamen hetzelfde resultaat. Desondanks werden er enkele interessante observaties gedaan met betrekking tot specifieke individuele variabelen. Er werd een significante negatieve relatie gevonden tussen de ETR van een bedrijf en de environmental ESG-score. Tot slot werd er ook een significante negatieve relatie gevonden tussen de ETR van een bedrijf en de ROE van datzelfde bedrijf.

Deze bevindingen wijzen erop dat, hoewel CSR als geheel mogelijk geen directe invloed heeft op belastingontwijking, bepaalde aspecten van de ESG-score en de financiële prestaties zoals de ROE wel een rol kunnen spelen in hoe bedrijven hun belastingen organiseren. Echter benadrukken de resultaten van dit onderzoek de noodzaak voor verder onderzoek om robuustere conclusies te trekken.

9.1 Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Ook dit onderzoek heeft enkele beperkingen. Allereerst de te kleine steekproefgrootte. Er was sprake van een zeer kleine populatie, daarom er worden nagegaan of de steekproef voldoende groot is om representatieve uitspraken te doen. Om dit te controleren is er gebruik gemaakt van de hypergeometrische verdeling (Morris, z.d.). Volgens deze berekening zou de minimale steekproefgrootte gelijk moeten zijn aan 109 bedrijven. Echter heeft dit onderzoek maar gegevens kunnen verzamelen van 36 bedrijven. Dit kleine aantal was het gevolg van het gebrek aan ESG-scores van Belgische niet-financiële beursgenoteerde bedrijven.

Verder werd belastingontwijking, net zoals in andere onderzoeken, gemeten aan de hand van de effectieve belastingvoet (ETR) van een bedrijf. De ETR in dit onderzoek werd berekend op basis van gegevens uit de Belfirst databank. Het is mogelijk dat deze methode de werkelijke belastingssituatie niet nauwkeurig weergeeft, aangezien de ETR die wordt berekend volgens een Belgische jaarrekening beïnvloed kan worden door waardeverminderingen en/of voorzieningen voor onvoorziene uitgaven (Parmentier, 2018). Een mogelijke oplossing voor dit probleem zou zijn om een extra afhankelijke variabele te implementeren, namelijk de Cash Effective Tax Rate (CETR) (Chen et al., 2010).

Ook is er in dit onderzoek telkens maar rekening gehouden met de gegevens van 1 boekjaar gedurende een periode van 2019-2023, namelijk het meest recente beschikbare exemplaar van de jaarrekening. Waardoor het niet mogelijk was om de evolutie van de relatie tussen CSR en belastingontwijking over de tijd te onderzoeken. Tot slot zijn enkel niet-financiële ondernemingen en beursgenoteerde bedrijven opgenomen in dit onderzoek.

Toekomstig onderzoek kan gebruik maken van de Cash Effective Tax Rate (CETR) als afhankelijke variabele, in plaats van alleen de effectieve belastingsdruk (ETR). De CETR biedt mogelijk een nauwkeuriger beeld van de effectieve belastingssituatie van een bedrijf. Daarnaast kan de steekproefgrootte best vergroot worden. Door de toepassing van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) zullen vanaf boekjaar 2024 verschillende grote en beursgenoteerde bedrijven verplicht zijn om te rapporteren over duurzaamheid (Corporate Sustainability Reporting, z.d.). Hierdoor zullen er naar alle waarschijnlijkheid meer ESG-scores beschikbaar zijn, wat een grotere steekproef mogelijk maakt. Ook kan er in de toekomst eventueel een meerjarige gegevensanalyse gehanteerd worden. Hierdoor kunnen de lange termijn effecten in kaart gebracht worden. Dit zou waardevolle inzichten kunnen bieden in hoe deze relaties zich in de loop van de tijd ontwikkelen en hoe bedrijven hun strategieën aanpassen aan veranderende duurzaamheids- en fiscale landschappen.

10 Bibliografie

- A global frame of reference*. (2022, 11 november). <https://www.eda.admin.ch/>.
<https://www.eda.admin.ch/agenda2030/en/home/agenda-2030/globaler-kompass-fuer-nachhaltige-Entwicklung.html>
- Abubakar, A., Belwal, S., Mohammed, N., & Mohammed, U. D. (2022). Sustainable Competitive Advantage through Corporate Social Responsibility (CSR) and Green Behavior Strategies. *Discrete Dynamics in Nature And Society*, 2022, 1–8.
<https://doi.org/10.1155/2022/3734707>
- Alsaadi, A. (2020). Financial-tax reporting conformity, tax avoidance and corporate social responsibility. *Journal Of Financial Reporting And Accounting*, 18(3), 639–659.
<https://doi.org/10.1108/jfra-10-2019-0133>
- Annuar, H. A., Salihu, I. A., & Obid, S. N. S. (2014). Corporate Ownership, Governance and Tax Avoidance: an interactive effects. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*, 164, 150–160.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.063>
- Anthonissen, K. (2010). Belastingontwijking en belastingfraude: waar ligt de grens? In *TFR* (Nummer 375).
- Amidu, M., Kwakye, T. O., Harvey, S. K., & Yorke, S. M. (2016). Do firms manage earnings and avoid tax for corporate social responsibility? *Journal Of Accounting And Taxation*, 8(2), 11–27. <https://doi.org/10.5897/jat2016.0218>
- Austin, C. R., & Wilson, R. J. (2017). An examination of reputational costs and tax avoidance: evidence from firms with valuable consumer brands. *Journal Of The American Taxation Association*, 39(1), 67–93. <https://doi.org/10.2308/atax-51634>
- Beal, B. D. (2014). *Corporate social Responsibility: definition, core issues, and recent developments*. <https://doi.org/10.4135/9781483388014>
- Berg, F., KÖlbel, J. F., & Rigobón, R. (2022). Aggregate confusion: the divergence of ESG ratings. *Review Of Finance*, 26(6), 1315–1344. <https://doi.org/10.1093/rof/rfac033>
- Bouaziz, I. (2022). Corporate Social Responsibility and tax avoidance: The effect of ownership structure. *International Journal Of Applied Research in Management And Economics*, 5(3), 25–39. <https://doi.org/10.33422/ijarme.v5i3.782>
- Brees, M. (2009). *Belastingplanning en belastingontwijking in de rechtspraak van het Hof van Justitie*. <https://biblio.ugent.be/publication/509760>
- Brussels | Euronext.com*. (2024). <https://www.euronext.com/>.
<https://www.euronext.com/en/markets/brussels>
- Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., & Shevlin, T. (2010). Are family firms more tax aggressive than non-family firms? *Journal Of Financial Economics*, 95(1), 41–61. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2009.02.003>
- Cho, C. H., Roberts, R. W., & Patten, D. M. (2010). The language of US corporate environmental disclosure. *Accounting, Organizations And Society*, 35(4), 431–443.
<https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.10.002>
- Chohan, U. W. (2016). The Panama Papers and tax morality. *Social Science Research Network*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.2759418>

- Chouaibi, J., Rossi, M., & Abdessamed, N. (2021). The effect of corporate social responsibility practices on tax avoidance: an empirical study in the French context. *Competitiveness Review*, 32(3), 326–349. <https://doi.org/10.1108/cr-04-2021-0062>
- Christensen, J., & Murphy, R. (2004). The social irresponsibility of corporate tax avoidance: taking CSR to the bottom line. *Development*, 47(3), 37–44. <https://doi.org/10.1057/palgrave.development.1100066>
- Corporate sustainability reporting. (z.d.). European Comission. Geraadpleegd op 24 maart 2024, van https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
- Crucke, S. (z.d.). *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen* [Presentatieslides; Powerpoint].
- Dahlsrud, A. (2006). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate Social Responsibility And Environmental Management*, 15(1), 1–13. <https://doi.org/10.1002/csr.132>
- Data applications. (z.d.). Moody's. Geraadpleegd op 19 maart 2024, van <https://www.moody's.com/web/en/us/capabilities/company-reference-data/data-applications.html>
- Davis, A. K., Guenther, D. A., Krull, L. K., & Williams, B. (2015). Do socially responsible firms pay more taxes? *The Accounting Review*, 91(1), 47–68. <https://doi.org/10.2308/accr-51224>
- Delanote, M. (2004). Belastingontduiking en belastingontwijking: het Belgische anti-misbruikconcept in Europees perspectief. *TFR*.
- Du, M. M., & Li, Y. (2023). Tax avoidance, CSR performance and Financial Impacts: Evidence from BRICS Economies. *International Journal Of Emerging Markets*. <https://doi.org/10.1108/ijoem-05-2022-0747>
- Dyrenge, S. D., Hanlon, M., & Maydew, E. L. (2008). Long-Run corporate tax avoidance. *The Accounting Review*, 83(1), 61–82. <https://doi.org/10.2308/accr.2008.83.1.61>
- Elkington, J. (1994). Enter the Triple Bottom Line. In *Chapter 1*. <https://johnelkington.com/archive/TBL-elkington-chapter.pdf>
- Erle, B. (2008). Tax risk management and board responsibility. In *Springer eBooks* (pp. 205–220). https://doi.org/10.1007/978-3-540-77276-7_15
- Europese Commissie. (z.d.). *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*. www.eur-lex.europa.eu. Geraadpleegd op 10 december 2023, van <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52011DC0681>
- Faes, P. (2008). *Het rechtsmisbruik in fiscale zaken : artikel 344 § 1 WIB, 15 jaar later*. Larcier. <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/boeken/faes-rechtsmisbruikfiscalezaken-2008.pdf>
- Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal Of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210–233. <https://doi.org/10.1080/20430795.2015.1118917>
- Garcia, J. L. (2014). *The Influence of Corporate Social Responsibility on Lobbying Effectiveness: Evidence from Effective Tax Rates* (Order No. 10595312). Available from ProQuest Central. (1898703347).

- Garz, H., & Volk, C. (2019). The ESG Risk Ratings: Moving up the Innovation Curve. In Sustainalytics, White Paper – Volume 1. Sustainalytics.
https://connect.sustainalytics.com/hubfs/INV/Thought%20Leadership/SustainalyticsESGRiskRatings_WhitePaperVolumeOne.pdf
- Greenwashing: nieuwe richtlijn van de Europese Commissie om consument te beschermen.* (2023, 6 april). Testaankoop. Geraadpleegd op 18 mei 2024, van <https://www.testaankoop.be/familie-prive/duurzaamheid/nieuws/greenwashing-nieuwe-richtlijn>
- Hasseldine, J., & Morris, G. L. (2013). Corporate Social Responsibility and tax Avoidance: A comment and reflection. *Accounting Forum*, 37(1), 1–14.
<https://doi.org/10.1016/j.accfor.2012.05.001>
- Hoi, C. K., Wu, Q., & Zhang, H. (2013). Is corporate social responsibility (CSR) associated with tax avoidance? Evidence from irresponsible CSR activities. *The Accounting Review*, 88(6), 2025–2059. <https://doi.org/10.2308/accr-50544>
- Hu, W., Du, J., & Zhang, W. (2020). Corporate Social Responsibility Information Disclosure and Innovation Sustainability: Evidence from China. *Sustainability*, 12(1), 409.
<https://doi.org/10.3390/su12010409>
- Huseynov, F., & Klamm, B. K. (2012). Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. *Journal Of Corporate Finance*, 18(4), 804–827.
<https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2012.06.005>
- Huseynov, F., Sardarli, S., & Wei, Z. (2017). Does index addition affect corporate tax avoidance? *Journal Of Corporate Finance*, 43, 241–259. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2017.01.008>
- Johnson, R. A., & Greening, D. W. (1999). THE EFFECTS OF CORPORATE GOVERNANCE AND INSTITUTIONAL OWNERSHIP TYPES OF CORPORATE SOCIAL PERFORMANCE. *Academy Of Management Journal*, 42(5), 564–576. <https://doi.org/10.2307/256977>
- Joncker, J. (2023, 24 januari). *People, Planet, profit (Triple P) - Boom management.* Boom Management. <https://boommanagement.nl/artikel/people-planet-profit-triple-bottom-line-triple-p/>
- Jones, S., Baker, M., & Lay, B. F. (2017). The relationship between CSR and tax avoidance: An international perspective. *Australian Tax Forum*, 32(1), 95–127.
<https://search.informit.org/doi/10.3316/ielapa.755956720676368>
- Katila, P., Colfer, C. J. P., De Jong, W., Galloway, G., Pacheco, P., & Winkel, G. (Eds.). (2019). *Sustainable development goals*. Cambridge University Press.
- Kaźmierczak, M. (2022). A literature review on the difference between CSR and ESG. *Zeszyty Naukowe*, 2022(162), 275–289. <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2022.162.16>
- Kiesewetter, D., & Manthey, J. (2017). Tax avoidance, Value Creation and CSR – a European perspective. *Corporate Governance*, 17(5), 803–821. <https://doi.org/10.1108/cg-08-2016-0166>
- Księżak, P., & Fischbach, B. (2018). Triple Bottom Line: The Pillars of CSR. *Journal Of Corporate Responsibility And Leadership*, 4(3), 95. <https://doi.org/10.12775/jcrl.2017.018>
- Kwak, S. G., & Kim, J. H. (2017). Statistical data preparation: management of missing values and outliers. *Korean Journal Of Anesthesiology*, 70(4), 407. <https://doi.org/10.4097/kjae.2017.70.4.407>

- Laguir, I., Staglianò, R., & Baz, J. E. (2015). Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal Of Cleaner Production*, 107, 662–675.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.05.059>
- Landry, S., Deslandes, M., & Fortin, A. (2013). Tax aggressiveness, corporate social responsibility, and ownership structure. *Social Science Research Network*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.2304653>
- Lanis, R., & Richardson, G. (2012). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal Of Accounting And Public Policy*, 31(1), 86–108.
<https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2011.10.006>
- Lanis, R., & Richardson, G. (2016). Outside Directors, Corporate Social Responsibility Performance, and Corporate Tax Aggressiveness: An Empirical Analysis. *Journal Of Accounting, Auditing & Finance*, 33(2), 228–251. <https://doi.org/10.1177/0148558x16654834>
- Li, T., Wang, K., Sueyoshi, T., & Wang, D. (2021). ESG: Research Progress and Future Prospects. *Sustainability*, 13(21), 11663. <https://doi.org/10.3390/su132111663>
- López-González, E., Martínez-Ferrero, J., & García-Meca, E. (2019). Does corporate social responsibility affect tax avoidance: Evidence from family firms. *Corporate Social Responsibility And Environmental Management*, 26(4), 819–831.
<https://doi.org/10.1002/csr.1723>
- LSEG. (2023). *Environmental, social and governance scores from LSEG*.
https://www.lseg.com/content/dam/data-analytics/en_us/documents/methodology/lseg-esg-scores-methodology.pdf
- Makni, Y. F., Affes, H., & Trigui, I. (2019). Do Socially Responsible Firms Pay Their Right Part of Taxes? Evidence from the European Union. *The Journal Of Applied Business And Economics*, 21(1). <https://doi.org/10.33423/jabe.v21i1.655>
- Miller, R. (2021, 10 maart). *What is ESG and how does it differ from CSR? - All Things IC*. All Things IC. <https://www.allthingsic.com/what-is-esg/>
- Morris, E. (z.d.). *Sampling for small populations*. Uregina. Geraadpleegd op 28 maart 2024, van <https://uregina.ca/~morrisev/Sociology/Sampling%20from%20small%20populations.htm>
- MSCI Europe Index. (2024, 30 april). MSCI. Geraadpleegd op 24 mei 2024, van <https://www.msci.com/documents/10199/db217f4c-cc8c-4e21-9fac-60eb6a47faf0>
- Muller, A., & Kolk, A. (2015). Responsible Tax as Corporate Social Responsibility. *Business & Society*, 54(4), 435–463. <https://doi.org/10.1177/0007650312449989>
- MVO Vlaanderen. (2021, 2 augustus). *Wat is MVO*. <https://www.mvovlaanderen.be/wat-mvo>
- Nerinckx, E. (2023, 10 april). *Familiebedrijven excelleren op de beurs*. De Tijd. Geraadpleegd op 22 mei 2024, van <https://www.tijd.be/markten-live/analyse/familiebedrijven-excelleren-op-de-beurs/10459659.html>
- Okoye, A. (2009). Theorising Corporate Social Responsibility as an Essentially Contested Concept: Is a Definition Necessary? *Journal Of Business Ethics*, 89(4), 613–627.
<https://doi.org/10.1007/s10551-008-0021-9>
- Parmentier, N. (2018). DE INVLOED VAN BELASTINGONTWIJKING OP EUROPESE AANDELEN: EEN STUDIE IN HET KADER VAN DE LUXLEAKS. In A.

- Roggeman, *Masterproef*. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/480/839/RUG01-002480839_2018_0001_AC.pdf
- Polley, C. (2024, 2 januari). *ESG vs. CSR: what's the difference?* The Sustainable Agency. <https://thesustainableagency.com/blog/esg-vs-csr/>
- Preuss, L. (2010). Tax avoidance and corporate social responsibility: you can't do both, or can you? *Corporate Governance*, 10(4), 365–374. <https://doi.org/10.1108/14720701011069605>
- Preuss, A. and B. Preuss (2017). "Corporate Tax Payments and Corporate Social Responsibility: Complements or Substitutes? Empirical Evidence from Europe." Geraadpleegd op 5 februari 2024, van https://www.researchgate.net/publication/319079121_Corporate_Tax_Payments_and_Corporate_Social_Responsibility_Complements_or_Substitutes_Empirical_Evidence_from_Europe
- Refinitiv. (2024, 22 februari). *LSEG Data & Analytics | Financial Technology & Data*. <https://www.lseg.com/en/data-analytics>
- Rego, S. O., & Wilson, R. J. (2012). Equity risk incentives and corporate tax aggressiveness. *Journal Of Accounting Research*, 50(3), 775–810. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679x.2012.00438.x>
- Richardson, G., & Lanis, R. (2007). Determinants of the variability in corporate effective tax rates and tax reform: Evidence from Australia. *Journal Of Accounting And Public Policy*, 26(6), 689–704. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2007.10.003>
- Robinson, J. R., Sikes, S. A., & Weaver, C. D. (2010). Performance measurement of corporate tax departments. *The Accounting Review*, 85(3), 1035–1064. <https://doi.org/10.2308/accr.2010.85.3.1035>
- SDGS. (z.d.). sdgs.be. Geraadpleegd op 15 februari 2024, van <https://sdgs.be/nl/sdgs>
- Sikka, P. (2010). Smoke and Mirrors: Corporate social responsibility and tax avoidance. *Accounting Forum*, 34(3–4), 153–168. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2010.05.002>
- Sikka, P. (2013). Smoke and Mirrors: Corporate social Responsibility and tax Avoidance—A reply to Hasseldine and Morris. *Accounting Forum*, 37(1), 15–28. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2012.09.002>
- Tocchini, F., & Cafagna, G. (2022, 9 maart). *Het ABC van ESG-rapportages: Wat zijn ESG-rapportages en duurzaamheidsverslagen, waarom zijn ze belangrijk en wat moeten CFO's weten?* <https://www.wolterskluwer.com/nl-nl/expert-insights/the-abcs-of-esg-reporting>
- Tykkä, E. (2022). CSR or ESG as a management tool for a company? Geraadpleegd op 14 februari 2024 via: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/743999/Thesis_Final_ET_2.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Visentin, D., Cleary, M., & Hunt, G. E. (2019). The earnestness of being important: Reporting non-significant statistical results. *Journal Of Advanced Nursing*, 76(4), 917–919. <https://doi.org/10.1111/jan.14283>
- Waddock, S. (2004). Parallel Universes: Companies, Academics, and the Progress of Corporate Citizenship. *Business And Society Review*, 109(1), 5–42. <https://doi.org/10.1111/j.0045-3609.2004.00002.x>

- Wahab, N. A., Rahin, N. M., & Mustapha, M. Z. (2022). CSR Decoupling and Tax Avoidance: A Conceptual framework. *The Australasian Accounting Business And Finance Journal*, 16(3), 131–146. <https://doi.org/10.14453/aabfj.v16i3.09>
- Whait, R., Christ, K. L., Ortas, E., & Burritt, R. (2018). What do we know about tax aggressiveness and corporate social responsibility? An integrative review. *Journal Of Cleaner Production*, 204, 542–552. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.08.334>
- Yoon, B. H., Lee, J. H., & Cho, J. H. (2021). The Effect of ESG Performance on Tax Avoidance—Evidence from Korea. *Sustainability*, 13(12), 6729. <https://doi.org/10.3390/su13126729>
- Yoon, B., Lee, J. H., & Byun, R. (2018). Does ESG performance enhance firm value? Evidence from Korea. *Sustainability*, 10(10), 3635. <https://doi.org/10.3390/su10103635>
- Zeng, T. (2016). Corporate Social Responsibility, Tax Aggressiveness, and Firm Market Value. *Accounting Perspectives*, 15(1), 7–30. <https://doi.org/10.1111/1911-3838.12090>
- Zeng, T. (2019). Relationship between corporate social responsibility and tax avoidance: international evidence. *Social Responsibility Journal*, 15(2), 244–257. <https://doi.org/10.1108/srj-03-2018-0056>
- Zhang, M., Lijun, M., Zhang, B., & Yi, Z. (2016). Pyramidal structure, political intervention and firms' tax burden: Evidence from China's local SOEs. *Journal Of Corporate Finance*, 36, 15–25. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2015.10.004>
- Zimmerman, J. L. (1983). Taxes and firm size. *Journal Of Accounting And Economics*, 5, 119–149. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(83\)90008-3](https://doi.org/10.1016/0165-4101(83)90008-3)

11 Bijlagen

11.1 SPSS output

11.1.1 Discriptieve analyse

Descriptives			
		Statistic	Std. Error
ESGSCORE	Mean	59,33	2,455
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	54,35
		Upper Bound	64,32
	5% Trimmed Mean	59,28	
	Median	57,00	
	Variance	216,971	
	Std. Deviation	14,730	
	Minimum	31	
	Maximum	89	
	Range	58	
	Interquartile Range	21	
	Skewness	,338	,393
	Kurtosis	-,378	,768
ENVSCORE	Mean	61,00	3,306
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	54,29
		Upper Bound	67,71
	5% Trimmed Mean	61,52	
	Median	64,50	
	Variance	393,486	
	Std. Deviation	19,836	
	Minimum	13	
	Maximum	93	
	Range	80	
	Interquartile Range	26	
	Skewness	-,356	,393
	Kurtosis	-,466	,768
SOCIScore	Mean	63,97	2,820
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	58,25
		Upper Bound	69,70
	5% Trimmed Mean	64,14	
	Median	67,00	
	Variance	286,256	

	Variance		286,256	
	Std. Deviation		16,919	
	Minimum		33	
	Maximum		92	
	Range		59	
	Interquartile Range		30	
	Skewness		-,261	,393
	Kurtosis		-1,020	,768
GOVSCORE	Mean		50,53	3,850
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	42,71	
		Upper Bound	58,34	
	5% Trimmed Mean		50,15	
	Median		50,50	
	Variance		533,685	
	Std. Deviation		23,102	
	Minimum		15	
	Maximum		95	
	Range		80	
	Interquartile Range		37	
	Skewness		,226	,393
	Kurtosis		-1,062	,768
ETR	Mean		,07615443226	,01805934952
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	,03949200362	
		Upper Bound	,11281686090	
	5% Trimmed Mean		,06170118629	
	Median		,02685984221	
	Variance		,012	
	Std. Deviation		,10835609712	
	Minimum		,00000170477	
	Maximum		,52845528455	
	Range		,52845357979	
	Interquartile Range		,11900527426	
	Skewness		2,438	,393
	Kurtosis		7,751	,768

SIZE	Mean		17,818726948	,44057607056
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	16,924309974	
		Upper Bound	18,713143921	
	5% Trimmed Mean		17,872064400	
	Median		17,712587391	
	Variance		6,988	
	Std. Deviation		2,6434564233	
	Minimum		12,371777744	
	Maximum		21,334030385	
	Range		8,9622526412	
	Interquartile Range		5,0856361084	
	Skewness		-,138	,393
	Kurtosis		-1,533	,768
LEV	Mean		,22707398214	,03329109025
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	,15948947588	
		Upper Bound	,29465848840	
	5% Trimmed Mean		,20957740196	
	Median		,24203723123	
	Variance		,040	
	Std. Deviation		,19974654151	
	Minimum		,00000000000	
	Maximum		,82273018127	
	Range		,82273018127	
	Interquartile Range		,28231332857	
	Skewness		1,020	,393
	Kurtosis		1,307	,768
ROA	Mean		-,0084437202	,07943675502
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	-,1697089064	
		Upper Bound	,15282146597	
	5% Trimmed Mean		,06101160393	
	Median		,04581626033	
	Variance		,227	

ROA	Mean		-,0084437202	,07943675502
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	-,1697089064	
		Upper Bound	,15282146597	
	5% Trimmed Mean		,06101160393	
	Median		,04581626033	
	Variance		,227	
	Std. Deviation		,47662053015	
	Minimum		-2,753420870	
	Maximum		,29045335001	
	Range		3,0438742196	
	Interquartile Range		,09563280918	
	Skewness		-5,756	,393
	Kurtosis		34,054	,768
ROE	Mean		,23372203448	,09952222464
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	,03168117721	
		Upper Bound	,43576289175	
	5% Trimmed Mean		,13470817315	
	Median		,09279484123	
	Variance		,357	
	Std. Deviation		,59713334781	
	Minimum		-,0479287582	
	Maximum		3,6271540324	
	Range		3,6750827906	
	Interquartile Range		,18786716226	
	Skewness		5,537	,393
	Kurtosis		32,114	,768

11.1.2 Correlatiematrix

Correlations

		Correlations								
		SIZE	LEV	ETR	ESGSCORE	ENVSCORE	SOCIScore	GOVSCORE	ROE	ROA
SIZE	Pearson Correlation	1	-,202	-,118	-,542**	-,305	-,551**	-,351*	-,053	,157
	Sig. (2-tailed)		,236	,492	<,001	,070	<,001	,036	,758	,359
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
LEV	Pearson Correlation	-,202	1	,250	-,086	-,123	-,195	,120	,165	-,220
	Sig. (2-tailed)	,236		,142	,619	,476	,255	,486	,338	,198
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
ETR	Pearson Correlation	-,118	,250	1	-,087	-,190	-,013	-,073	-,117	,025
	Sig. (2-tailed)	,492	,142		,612	,266	,940	,673	,496	,885
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
ESGSCORE	Pearson Correlation	-,542**	-,086	-,087	1	,688**	,852**	,668**	-,196	,116
	Sig. (2-tailed)	<,001	,619	,612		<,001	<,001	<,001	,251	,501
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
ENVSCORE	Pearson Correlation	-,305	-,123	-,190	,688**	1	,536**	,113	-,449**	,389*
	Sig. (2-tailed)	,070	,476	,266	<,001		<,001	,513	,006	,019
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
SOCIScore	Pearson Correlation	-,551**	-,195	-,013	,852**	,536**	1	,334*	-,033	-,031
	Sig. (2-tailed)	<,001	,255	,940	<,001	<,001		,046	,849	,857
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
GOVSCORE	Pearson Correlation	-,351*	,120	-,073	,668**	,113	,334*	1	-,022	-,049
	Sig. (2-tailed)	,036	,486	,673	<,001	,513	,046		,899	,777
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
ROE	Pearson Correlation	-,053	,165	-,117	-,196	-,449**	-,033	-,022	1	-,932**
	Sig. (2-tailed)	,758	,338	,496	,251	,006	,849	,899		<,001
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
ROA	Pearson Correlation	,157	-,220	,025	,116	,389*	-,031	-,049	-,932**	1
	Sig. (2-tailed)	,359	,198	,885	,501	,019	,857	,777	<,001	
	N	36	36	36	36	36	36	36	36	36

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

11.1.3 Regressieanalyse

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,572 ^a	,327	,127	,10121841028

a. Predictors: (Constant), ESGSCORE, LEV, ROA, SIZE, GOVSCORE, ENVSCORE, ROE, SOCIScore

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,134	8	,017	1,639	,160 ^b
	Residual	,277	27	,010		
	Total	,411	35			

a. Dependent Variable: ETR

b. Predictors: (Constant), ESGSCORE, LEV, ROA, SIZE, GOVSCORE, ENVSCORE, ROE, SOCIScore

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,285	,231		1,232	,228
	SIZE	-,005	,009	-,121	-,572	,572
	LEV	,141	,098	,261	1,447	,159
	ROA	-,141	,107	-,622	-1,322	,197
	ROE	-,174	,085	-,959	-2,045	,051
	GOVSCORE	-,005	,003	-1,084	-1,645	,112
	SOCIScore	-,004	,005	-,666	-,893	,380
	ENVSCORE	-,006	,003	-1,184	-2,166	,039
	ESGSCORE	,014	,010	1,859	1,350	,188

a. Dependent Variable: ETR